

ภาคผนวก ข

เอกสารสรุปผลการประชุม

1. การสำรวจพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนสารแคดเมียมบริเวณลุ่มน้ำแม่ดาว อ.แม่สอด จ.ตาก ระหว่างวันที่ 21– 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 โดยมีการประชุม 3 ครั้ง ได้แก่

1.1 การประชุมกับตัวแทนชาวบ้าน ต.แม่ดาว ต.แม่กุ และ ต.พระธาตุผาแดงที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนของสารแคดเมียม วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ดาว จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 68 คน

1.2 การประชุมกับหน่วยงานราชการท้องถิ่นเรื่องแนวทางการจัดการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนของสารแคดเมียมบริเวณลุ่มน้ำแม่ดาว วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ณ ที่ว่าการอำเภอแม่สอด จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 40 คน

1.3 การประชุมกับผู้แทนบริษัทผาแดง วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2549 ณ เหมืองผาแดง อ.แม่สอด จ.ตาก

2. การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อผลการศึกษา “กรณีตัวอย่างการปนเปื้อนสารแคดเมียมในตะกอนดินบริเวณลุ่มน้ำแม่ดาว อ.แม่สอด จ.ตาก และกรณีการประกอบกิจการฝังกลบขยะกากของเสียอุตสาหกรรม ของบริษัท Better World Green จ.สระบุรี” วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2549 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จำนวนผู้ร่วมประชุม 21 คน

3. การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อผลการศึกษา “ข้อเสนอและมาตรการเชิงนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำใต้ดิน” วันพฤหัสบดีที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ณ ห้องวิภาวดี บอลรูม ชั้น P4 โรงแรม Princeton Park Suites จำนวนผู้ร่วมประชุม 41 คน

4. การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกับภาคส่วนราชการในการจัดทำ “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทางเลือกของมาตรการการป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายจากการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน” วันพฤหัสบดีที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2549 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จำนวนผู้ร่วมประชุม 15 คน

5. การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่อง “แนวทางการประเมินค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน กรณีตัวอย่างการปนเปื้อนสารแคดเมียมในดินบริเวณลุ่มน้ำแม่ดาว อ.แม่สอด จ.ตาก” วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ณ ห้องประชุมสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวนผู้ร่วมประชุม 8 คน

6. การประชุมเพื่อนำเสนอร่างผลการศึกษาโครงการ “ข้อเสนอแนวทางการประเมินสถานการณ์การปนเปื้อนสารเคมีในดินและน้ำใต้ดิน กรณีตัวอย่างการปนเปื้อนสารประกอบอินทรีย์ไอระเหยในน้ำใต้ดิน บริเวณชุมชนรอบพื้นที่อุตสาหกรรม จ.ลำพูน” วันจันทร์ที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 27 คน

7. การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเรื่อง “เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และการปรับบทบาทหน้าที่ของกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเงินมาแก้ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำใต้ดิน” วันอังคารที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550 ณ ห้องประชุมมูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวนผู้ร่วมประชุม 10 คน

8. การประชุมเพื่อนำเสนอร่างผลการศึกษาโครงการ “ข้อเสนอทางเลือกของมาตรการการป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายจากการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน” วันพฤหัสบดีที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2550 ณ ห้องกษัตริย์ศึก 1 โรงแรมเดอะทวินทาวเวอร์ จำนวนผู้ร่วมประชุม 67 คน

**1. สรุปผลการสำรวจพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนสารแคดเมียม
ณ บริเวณลุ่มน้ำแม่ดาว อ.แม่สอด จ.ตาก ระหว่างวันที่ 21- 22 พฤษภาคม พ.ศ.2549**

การลงสำรวจพื้นที่ของคณะวิจัยสถาบันธรรมรัฐฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนของสารแคดเมียม รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนในพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ โดยได้ร่วมหารือกับหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ ภาคส่วนราชการ ภาควิชาการ และภาคเอกชน ซึ่งมีการประชุมขึ้น 3 ครั้ง สรุปได้ดังนี้

**1.1 การประชุมกับตัวแทนชาวบ้าน ต.แม่ดาว ต.แม่กุ และ ต.พระธาตุผาแดงที่ได้รับ
ผลกระทบจากการปนเปื้อนของสารแคดเมียม
วันอาทิตย์ที่ 21 พฤษภาคม 2549 เวลา 11.00 - 14.00 น.
ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ดาว**

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุธาวัลย์ เสถียรไทย	ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม
2. ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. คุณโสภณ ตะติโชติพันธ์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
6. คุณยุวดี คาดการณ์ไกล	มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ
7. นายชัยวัฒน์ บรรณวัฒน์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ตาก
8. นายสรารุช จันทวงศ์	ปลัดอำเภอแม่สอด
9. นายเฉลียว ทองทิน	เกษตรอำเภอแม่สอด
10. นายบุญปั้น ละน้อย	กำนัน ต.แม่ดาว
11. นายกล้าหาญ ตาสู	กำนัน ต.พระธาตุผาแดง
12. นายน้อย ทาแดง	ผู้ใหญ่บ้าน ต.แม่ดาว หมู่ 1
13. นายไพฑูร	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านพะเต๊ะ
14. นายยีน หลวงพระบาง	ผู้ใหญ่บ้านแม่ดาวใหม่
15. นายมูล	ผู้ใหญ่บ้านแม่กุ
16. นายนฤตม นาเถิน	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ดาว
17. นายสุรัตน์ ดีทองขาว	ผู้ประสานงานเครือข่ายกะเหรี่ยงเขต จ.ตาก

18. อ.นิวัติ จันทร์แก้ว	กรรมการบริหารมูลนิธิศูนย์กฎหมาย สิ่งแวดล้อมประเทศไทย สาขาแม่สอด
19. คุณพิพัฒน์ พรหมวารภรณ์	เลขานุการนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองแม่สอด
20. คุณจิรพรรณ นฤภัทร	สถาบันธรรมรัฐฯ
21. คุณสกุลลลย์ มะนะโส	สถาบันธรรมรัฐฯ
22. คุณวลี วงศ์วัฒนาพันธ์ุ	สถาบันธรรมรัฐฯ
23. คุณอริสรา ชูจินดา	สถาบันธรรมรัฐฯ
24. ตัวแทนชาวบ้าน ต.แม่ตาว ต.แม่กุ และ ต.พระธาตุผาแดง จำนวน 45 คน	

สรุปประเด็นจากการประชุม

การประชุมเพื่อหารือเรื่องปัญหาของการปนเปื้อนสารแคดเมียม โดยมีตัวแทนของชาวบ้าน 3 ตำบลที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ต.แม่ตาว ต.พระธาตุผาแดง และ ต.แม่กุ มาเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ โดยท่านผู้หญิง ดร.สุธาวัลย์ เสถียรไทย ชี้แจงถึงการที่ทีมวิจัยลงพื้นที่ศึกษาเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปสู่เป้าหมายของการจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมต่อภาครัฐในเชิงมาตรการของการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนมาตรการเยียวยาหรือชดเชยในกรณีที่เกิดปัญหา การปนเปื้อนเกิดขึ้น ซึ่งกรณีปัญหาการปนเปื้อนของสารแคดเมียมที่ จ.ตาก เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ทางทีมวิจัยได้หยิบยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา และถือได้ว่าเป็นกรณีหนึ่งที่น่าเป็นห่วง เนื่องจากเกิดผลกระทบที่ค่อนข้างเห็นชัดเจน และเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน

การลงพื้นที่ในครั้งนี้ เป็นการมาเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น และรับฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ความรุนแรงของปัญหา การได้รับการแก้ไขต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ผู้ที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหา ตลอดจน ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไร ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการแก้ไขควรจะเป็นอย่างไร ซึ่งการรับฟังปัญหาครั้งนี้อาจจะสามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในกรณีปัญหาแคดเมียมและกรณีอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

- **ผลจากการรับฟังปัญหาจากชาวบ้าน พบว่า ปัญหาหลัก ๆ ของชาวบ้าน มีดังนี้**

- **ปัญหาสุขภาพ** ชาวบ้านที่มีสารแคดเมียมอยู่ในร่างกาย ได้รับผลกระทบทั้ง ทางร่างกาย และจิตใจ เนื่องจากทราบว่าไม่มีวิธีทำให้แคดเมียมสลายออกจากร่างกายได้ เพียงแต่เฝ้าระวังไม่ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นจนแสดงอาการของโรคเท่านั้น

- **ปัญหาเรื่องเงินชดเชย** ชาวบ้านยังได้รับเงินชดเชยไม่ครบ ที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้เงินชดเชยในการปลูกข้าวให้แก่ชาวบ้านรวม 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 พ.ศ.2547 ได้เงินค่าชดเชยไร่ละ 5,450 บาท เป็นค่ารับซื้อข้าว (คิดจากต้นทุน 2,200 บาท, กำไร 1,500 บาท, ค่าเก็บเกี่ยว 1,000 บาท, ค่าขนทั้ง 750 บาท) ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2548 ได้เงินค่าชดเชยไร่ละ 4,220 บาท เป็นค่าทำลายข้าวเขียว เนื่องจากรัฐบาลห้ามปลูกพืชที่เป็นห่วงโซ่อาหาร (คิดจากค่าปลูกและกำไร 3,700 บาท, และค่าปลูก

พืชอื่นๆ 520 บาท สาเหตุที่ลดลงจากปีที่แล้วเนื่องจากไม่ได้ปลูกข้าวจึงไม่ได้คิดค่าเก็บเกี่ยวและค่า
ขนทิ้ง) และครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 ชาวบ้านขอเงินค่าชดเชยเพิ่มเป็น 6,000 บาท แต่ยังไม่ได้รับการ
อนุมัติเนื่องจากต้องผ่านกระบวนการเสนอเรื่องไปยังกระทรวงมหาดไทย คณะรัฐมนตรี และสำนัก
งบประมาณ ซึ่งกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ น่าจะประมาณเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน

- ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำที่ปนเปื้อนสารแคดเมียม

- ปัญหาการส่งเสริมอาชีพใหม่ ซึ่งที่ผ่านมา มีหลายหน่วยงานจากรัฐบาลที่เข้ามาช่วย
ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจด้านอื่นๆ เช่น ยางพารา ปาล์ม สับปะรด นอกจากนี้ ณ ปัจจุบันทางจังหวัด
ได้ประสานกับทางบริษัทผาแดงและกลุ่มบริษัทวังขนายจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูก
อ้อยเพื่อผลิตพลังงาน โดยจะจัดทำเป็นพื้นที่นำร่องจำนวน 3,000 ไร่ ซึ่งทั้งสองบริษัทจะลงทุนให้
ทั้งหมดเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 18 ล้านบาท แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงต้องการปลูกข้าวตามวิถีชีวิตเดิม

● ประเด็นที่ชาวบ้านที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยแก้ปัญหา มีดังนี้

- รัฐต้องพิสูจน์ดินทั้งหมด 13,238 ไร่ โดยตรวจวิเคราะห์หาละเอียดว่าแปลงใดปนเปื้อน
สารแคดเมียมบ้างเพื่อจัดข้อสงสัยเกี่ยวกับการปนเปื้อน โดยขอให้มีตัวแทนจากองค์กรกลางที่
เกี่ยวข้องเข้ามาตรวจสอบ และควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม

- ให้เงินชดเชยจนกว่าชาวบ้านจะมีรายได้เองจากการประกอบอาชีพใหม่ที่ทางภาครัฐ
ส่งเสริม

- ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันทำงาน และควรวิเคราะห์หาสาเหตุของการปนเปื้อน การ
ช่วยเหลือให้ค่าชดเชย และในระหว่างที่ยังแก้ไขปัญหไม่ได้ รัฐต้องให้เงินชดเชยแก่ชาวบ้าน

- จัดหากองทุนช่วยเหลือผู้ที่เช่านาและผู้ที่ได้รับผลกระทบทั่วไป และส่งเสริมอาชีพทดแทน

- ต้องดำเนินการแก้ปัญหาระบบนิเวศน์ของสิ่งแวดล้อมทั้งหมด โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่มีการ
ปนเปื้อน

- ต้องดำเนินการกับระบบลำเหมือง ลำห้วยที่มีตะกอนดินทั้งหมด

- ติดตามเฝ้าระวังสุขภาพอนามัยของประชาชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ตา

- หาแหล่งที่มาของสารแคดเมียม

- การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา (ศูนย์ประสานงาน)

- การเปลี่ยนวิถีชีวิตจะต้องดูแลทั้งระบบในหมู่บ้าน

● ที่ประชุมร่วมกันสรุปแนวทางในการแก้ปัญหาว่าควรมีหน่วยงานที่เชื่อถือได้เข้ามาตรวจสอบ
พื้นที่ เช่น จัดทำ Zoning ว่าพื้นที่ทั้งหมดมีแคดเมียมสูงจริงหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้แก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น
และใช้งบประมาณน้อยกว่าเดิม พื้นที่ที่มีการปนเปื้อนก็จัดการแก้ปัญหา ส่วนพื้นที่ที่ไม่ปนเปื้อน
ชาวบ้านจะได้ทำอาชีพเดิมได้ นอกจากนี้หน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาควรมีการบูรณาการ
อย่างจริงจัง

**1.2. การประชุมกับหน่วยงานราชการเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อน
ของสารแคดเมียมบริเวณลุ่มน้ำแม่ตา
ในวันจันทร์ที่ 22 พฤษภาคม 2549 เวลา 8.30 น.-12.00 น.
ณ ที่ว่าการอำเภอแม่สอด**

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร. สุชาวัลย์ เสถียรไทย	ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม
2. ศ.ดร.ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. คุณโสภณ ตะติโชติพันธ์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
6. คุณยุวดี คาดการณ์ไกล	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
7. นายเชิดศักดิ์ ชูศรี	รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
8. นายวิวัฒน์ เมธีวรรณกิจ	นายอำเภอแม่สอด
9. นายสรารุท จันทวงศ์	ปลัดอำเภอแม่สอด
10. นายเฉลียว ทองทิน	เกษตรอำเภอแม่สอด
11. นายวันเฉลิม จันท์แดง	นักวิชาการที่ดิน 6
12. นายปราโมทย์ ชัยชยุพ	นักพัฒนาชุมชน 6
13. นางลัดดา อินตะนา	นักพัฒนาชุมชน 6ว
14. นายเสาร์คำ มงคลดีบ	แพทย์ประจำตำบลแม่กุ
15. นายบุญปั้น ละน้อย	กำนัน ต. แม่ตา
16. นายกล้าหาญ ตาสุ	กำนัน ต. พระธาตุผาแดง
17. นางน้อม ทาแดง	ผู้ใหญ่บ้าน ต.แม่ตา หมู่ 3
18. นายไพฑูร	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านพะโต๊ะ
19. นายยีน หลวงพระบาง	ผู้ใหญ่บ้านแม่ตาใหม่
20. นายสิมุล ถากแก้ว	ผู้ใหญ่บ้านแม่กุใต้
21. นายก้องแก้ว คำหมุดตา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่กุ
22. นายเสนีย์ ตุ่นนา	สารวัตรกำนัน
23. คุณศุภมาตริ เกษม	ประชาคมแม่สอด
24. นายสมศักดิ์ บันล่า	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ต.แม่กุ
25. นายไพจักร หิรัญยเป	
26. นายเลอชัย อินทรสูต	สาธารณสุข
27. คุณมัลลิกา แกกัณเ	เจ้าหน้าที่สกก.แม่สอด

28. นายชำนาญ แสนจุ่ม	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่ดาวกลาง
29. นายสุรัตน์ ดีทองขาว	ผู้ประสานงานเครือข่ายกะเหรี่ยงเขตจ. ตาก
30. คุณพิพัฒน์ พรอมวารภรณ์	เลขานุการนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองแม่สอด
31. นายพิไล อ่อนอำไพ	ผู้จัดการ ชกส. สาขาแม่สอด
32. ว่าที่ รต. อำนวย แสงเงิน	ผู้ช่วยผู้จัดการ ชกส. แม่สอด
33. คุณเพลินใจ พัฒนวงศ์	ประชาคมแม่สอด
34. คุณโสภณ	กรมพัฒนาที่ดิน
35. คุณอรทัย สุปิยะพงศ์	กรมพัฒนาที่ดิน
36. คุณปราณี มหาศักดิ์พันธ์ุ	พยาบาล รพ.แม่สอด
37. คุณจิรพรรณ นฤภัทร	สถาบันธรรมรัฐฯ
38. คุณสกุลวัลย์ มะนะโส	สถาบันธรรมรัฐฯ
39. คุณวลี วงศ์วัฒนาพันธ์ุ	สถาบันธรรมรัฐฯ
40. คุณอริสรา	สถาบันธรรมรัฐฯ

สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ปัญหาการปนเปื้อนแคดเมียมที่พบในพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ต.พระธาตุผาแดง ต.แม่กุ กับ ต.แม่ดาว พบว่าการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนของสารแคดเมียม มีคณะทำงานชื่อโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่ดาว ซึ่งมีภาคีร่วมกันอยู่ 4 ฝ่าย คือ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาชนและกำหนดผู้ใหญ่บ้าน

แผนการทำงานของประชาคมประกอบไปด้วย 4 ภาคี มีกลไกการทำงานและความพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากฐานชุมชนท้องถิ่น มีศูนย์ประสานงานที่ อ.แม่สอด ดูแลรับผิดชอบ 4 ด้าน ได้แก่ การฟื้นฟูระบบนิเวศน์ ด้านสุขภาพ ด้านดูแลสังคม และการพัฒนาอาชีพ

จากการศึกษาการกระจายตัวของแคดเมียม คณะผู้เชี่ยวชาญตั้งข้อสันนิษฐานว่าอาจจะมาจากน้ำที่ถูกยกระดับด้วยระบบลำเหมืองฝายและไหลไปยังห้วยแม่ดาว และแม่กุ จากนั้นกระจายตัวทั่วไปในพื้นที่ แต่ที่ผ่านมาไม่มีใครทราบว่าเกิดอะไรขึ้น จนกระทั่งสถาบันการจัดการน้ำ หรือ อีวมี (International water management) ร่วมกับกรมวิชาการเกษตร ได้เข้ามาทำการศึกษาผลกระทบของสารแคดเมียม ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2546 โดยตั้งสมมุติฐานว่าตามธรรมชาติของแหล่งแร่สังกะสีจะมีสารแคดเมียมเป็นเพื่อนแร่ ผลการศึกษาพบว่า ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม ที่ปลูกในพื้นที่มีค่าแคดเมียมเกินกว่าค่ามาตรฐานทั้งหมด ส่วนการตรวจระดับสารแคดเมียมในร่างกายของชาวบ้านจำนวน 7,730 ราย จาก 13 หมู่บ้านในปี พ.ศ. 2547 – 2548 พบว่า ร้อยละ 89.1 มีค่าปกติ ร้อยละ 8.5 มีค่าค่อนข้างสูง และร้อยละ 2.4 มีค่าสูง และเมื่อตรวจไตในผู้ป่วยที่มีระดับแคดเมียม สูง และค่อนข้างสูง พบว่า มีภาวะไตเสื่อม 40 คน ภาวะไตเริ่มเสื่อม 219 คน และภาวะปกติ 541 คน

การแก้ปัญหาในช่วงที่ผ่านมาได้พยายามหาทางแก้ไขโดยใช้หลักบูรณาการ โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อหาข้อยุติเพื่อหาความพอใจแก่ทุกฝ่ายหลายระดับ ทั้งในระดับชุมชน ระดับ

จังหวัด และระดับประเทศ โดยได้มีการจ่ายเงินชดเชย 3 ครั้ง เป็นเงินทั้งหมด 121.5 ล้านบาท ในปี
ที่ 3 ซึ่งชาวบ้านได้มีการขอเงินชดเชยเป็นไร่ละ 6,000 บาท ถ้าใช้งบเป็นจำนวน 79.4 ล้านบาทซึ่ง
ยังคงอยู่ในระหว่างการพิจารณาและนำเสนออยู่

การดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานราชการมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดย
เน้นการมีส่วนร่วมของทั้งภาคราชการ ภาคประชาชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ซึ่งม
ีการจัดประชุมเพื่อขอความคิดเห็นและรับฟังความต้องการจากชาวบ้านเป็นหลัก การช่วย
แก้ปัญหาในปัจจุบัน มีดังนี้

- ส่งเสริมให้ปลูกอ้อยเพื่อเป็นอาชีพใหม่ ทดแทนการปลูกข้าวโดยทางบริษัทวังขนาย
จะรับซื้ออ้อยทั้งหมด

- สำรวจความต้องการของประชาชนที่ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรได้ โดยจะ
ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระประมาณ 19 อาชีพ จะใช้งบประมาณ 1 ล้าน 4 แสนบาท ซึ่ง
ทางราชการจะมอบให้ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏแม่สอดประสานกับวิทยาลัยพัฒนาอาชีพ
สถาบันราชมงคล และกรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อจัดอบรมระยะสั้นตามอาชีพที่
ชาวบ้านต้องการ ซึ่งจะมีการดำเนินการเร็ว ๆ นี้

- ให้เงินชดเชยเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านระหว่างการรออ้อยโต และคาดการณ์ว่าจะให้
ค่าชดเชยเป็นปีสุดท้าย

- สุขภาพ โดยมีการตรวจเฝ้าระวังโรคทุกปี

ทั้งนี้ จากผลการรับฟังปัญหาและความต้องการจากชาวบ้าน คณะผู้วิจัยเสนอแนะให้
มีการบริหารความเสี่ยง โดยการจัดตั้งกองทุนบริหารความเสี่ยงเพื่อนำมาบริหารในระดับ
พื้นที่แทนที่จะไปขอคณะรัฐมนตรีทุกครั้ง โดยกองทุนนี้อาจมีที่มาของเงินจาก ค่าภาคหลวง
รัฐบาล โรงงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 การประชุมหารือกับผู้แทนบริษัทฯแดง
วันจันทร์ที่ 22 พฤษภาคม 2549 เวลา 13.00 น.
ณ ห้องผาแดง อ.แม่สอด

สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- **การรับฟังบรรยายสรุปความเป็นมาของการเปิดเหมืองแร่สังกะสี**

บริษัทฯแดงอินดัสทรี สำนักงานแม่สอด ตั้งอยู่ที่ ตำบลพระธาตุผาแดง อ.แม่สอด จ.ตาก ได้รับอนุมัติประทานบัตรการทำเหมืองแร่สังกะสีจากรัฐบาลเมื่อปี พ.ศ. 2525 บนเนื้อที่ประมาณ 250 ไร่ เป็นระยะเวลา 25 ปี เหมืองแห่งนี้เรียกเหมืองผาแดง เปิดเมื่อปี พ.ศ. 2527 เพื่อนำแร่สังกะสีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ ในปี พ.ศ. 2545 ได้รับประทานบัตรใหม่เป็นบริเวณที่ติดกับเหมืองผาแดงทางด้านทิศตะวันตก ครอบคลุมพื้นที่ 246 ไร่

กระบวนการขุดแร่สังกะสี เริ่มจากนำตัวอย่างแร่จากตอຍไปวิเคราะห์ที่ห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบคุณภาพแร่ จากนั้นทำการระเบิดเหมืองจะได้สายแร่ที่แตกตัว จากนั้นจะถูกบรรทุกไปโรงย่อยแร่เพื่อบดให้แร่มีขนาดเล็กลง แร่คุณภาพสูงขนส่งไปยังโรงผลิตสังกะสี ส่วนแร่คุณภาพต่ำจะคัดแยกเพื่อปรับแต่งแร่ให้คุณภาพสูงขึ้นที่โรงลอยแร่

การลอยแร่ เป็นการบดให้เม็ดแร่แตกออกเป็นอนุภาคอิสระ จากนั้นเคลือบผิวแร่โดยฟิล์มเพื่อให้มีคุณสมบัติไม่เปียกน้ำ จากนั้นจะส่งแร่เข้ากระบวนการตีฟอง เกล็ดแร่จำนวนมากจะเกาะฟองอากาศขึ้นมาเรียกว่าหัวแร่ ส่วนที่ไม่ใช่สังกะสีจะไม่เปียกน้ำและไม่เกาะฟองอากาศขึ้นมาเป็นการปรับแต่งแร่ให้คุณภาพสูงขึ้นจาก 8% เป็น 30% นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และช่วยยืดอายุการทำเหมืองผาแดงให้นานยิ่งขึ้น ห่างแร่จากกระบวนการลอยแร่จะถูกกักไว้จนตกตะกอน ในเขื่อนเก็บกักตะกอนหางแร่ ซึ่งออกแบบตามหลักวิศวกรรมเพื่อป้องกันการรั่วซึม โดยมีการเหวี่ยงเอาน้ำที่พักไว้จนใสมาใช้ในกระบวนการลอยแร่อีกครั้ง โดยไม่ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการใช้น้ำในขั้นตอนการทำเหมือง แต่เพื่อป้องกันน้ำฝนชะแร่ลงสู่ลำห้วยทำให้น้ำขุ่น บ่อกักเก็บตะกอนเหล่านี้จึงใช้พักน้ำให้ใสก่อนปล่อยน้ำลงสู่ลำห้วยแม่ตาวคุณภาพของน้ำในลำห้วยจะได้รับการตรวจคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน รวมถึงการเก็บตัวอย่างน้ำและตะกอนดินในท้องน้ำ เพื่อส่งไปวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบค่ามาตรฐานตามเงื่อนไขของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2523 มีมติคณะรัฐมนตรี ให้กระทรวงการคลังจัดตั้งบริษัทขึ้นมา โดยบริษัทฯแดงได้ซื้อกิจการเหมืองต่อจากบริษัทไทยซิงค์ เป็นเงิน 1 ล้านเหรียญ หรือ 25 ล้านบาท ตอนนั้นมีกองแร่อยู่หมื่นกว่าตัน ในช่วง 5-6 ปีแรกมีกองแร่เป็นจำนวนมาก ขุดลงไปจะพบแร่ 6 ส่วน ดิน 1 ส่วน สำหรับระบบการจัดการบำบัด บริษัทไทยซิงค์ไม่มีบ่อเก็บตะกอน เมื่อบริษัทฯแดงเข้ามาดำเนินการก็ได้สร้างบ่อดักตะกอนขึ้นก่อนจะมีการทำเหมืองจำนวน 3 บ่อ เพื่อใช้สำหรับรับน้ำหน้าฝนอย่างเดียว ต่อมาเมื่อสร้างโรงลอยแร่จึงดำเนินการสร้างบ่อดักตะกอนเพิ่มตามที่มีมาตรการอีไอเอได้ระบุไว้

สำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเหมือง ทางบริษัทได้มีการทำเหมืองภายใต้ข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมของทางราชการ ดังนี้

1. ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการทำเหมือง
2. ติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม
3. ฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแล้ว

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม มีระบบการจัดการน้ำ โดยมีบ่อกักเก็บตะกอน บ่อกักเก็บหางแร่ ก่อนจะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ ปัจจุบันมีการทำบ่อเพิ่มขึ้น โดยกรมควบคุมมลพิษได้กำหนดให้จัดตั้งบ่อกักตะกอนที่บริเวณหน้าเหมืองเพิ่มเติม เพื่อให้น้ำตกตะกอนเป็นลำดับจนใสก่อนปล่อยสู่ลำห้วย ขณะที่ บ่อเก็บกักตะกอนหางแร่ไม่ได้ปล่อยลงแม่ตาบ แต่จะให้ตกตะกอนและวนน้ำกลับไปใช้ใหม่

สำหรับการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเหมือง บริษัทได้จัดตั้ง “กองทุนเพื่อพัฒนาการฟื้นฟูสภาพเหมืองผาแดง โดยนำเงินเข้ากองทุนเพื่อใช้สำหรับฟื้นฟู จำนวน 47 ล้านบาท” นอกจากนี้ยังร่วมกับบริษัทวังขนายส่งเสริมการปลูกอ้อย เพื่อช่วยเหลือการเปลี่ยนอาชีพของชาวบ้าน

- **ข้อสังเกตของคณะวิจัยจากการสำรวจสภาพพื้นที่จริง**

จากการสังเกตบริเวณพื้นที่เหมือง จะมีบ่อเก็บกักตะกอนทั้งหมด 10 บ่อ บริเวณตรงขอบถนนจะทำร่องน้ำไว้เพื่อดักน้ำให้ลงสู่บ่อดักตะกอน รอบๆ พื้นที่เหมืองจะมีกองแร่ที่กองพักไว้สำหรับจะเข้าโรงลอยแร่หลายกอง ที่วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าหากฝนตก น้ำฝนอาจชะกองแร่นี้และไหลลงสู่ห้วย แต่เมื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ของเหมืองได้ชี้แจงว่าน้ำทิ้งของเหมืองทั้งหมด จะไหลลงสู่บ่อดักตะกอนเพื่อกักตะกอนก่อนระบายลงห้วยแม่ตาบ

อย่างไรก็ดี จากการสำรวจพื้นที่รอบๆ เหมือง ที่วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า 3 ประเด็น ดังนี้

- ปริมาณน้ำฝนที่ชะกองแร่มีปริมาณมาก
- กองแร่ที่ตั้งกองไว้ก่อนที่จะเข้าโรงลอยแร่ มีหลายกอง แต่ละกองสูงมาก ทำให้มีโอกาสที่จะปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม หากเกิดฝนตกหนัก หรือ ช่วงฤดูมรสุม
- บ่อดักตะกอน และบ่อเก็บหางแร่ คาดว่าเพิ่งสร้างเสร็จไม่นาน

2. การประชุมเพื่อนำเสนอผลการศึกษา

กรณีตัวอย่างการปนเปื้อนสารแคดเมียมในตะกอนดินลุ่มน้ำแม่ตาอ.แม่สอด จ.ตาก และ
กรณีศึกษาแหล่งฝังกลบขยะอุตสาหกรรม ของบริษัท Better World Green จ.สระบุรี

วันที่ 25 พฤษภาคม 2549 เวลา 9.00 น.-12.00 น.

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร. สุชาวัลย์ เสถียรไทย สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม
และสิ่งแวดล้อม
2. ศ.ดร.ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. คุณโสภณ ตะติโชติพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
7. คุณบุรฉัตร อัคราภรณ์ กรมควบคุมมลพิษ
8. รศ.สุชาตา ชินะจิตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
9. ผศ.บุญยง โล่ห์วงศ์วัฒน์
10. ดร. อักษรา พฤทธิวิทยา ภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. คุณศิริธัญญา ไพโรจน์บริบูรณ์ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
12. คุณสวัสดิ์ ลิขิตประยูรพงศ์ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
13. คุณศิริพร สุขุมศิริมงคล สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
14. คุณพนัส ทศนียานนท์ มูลนิธิศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อม
15. คุณงามวัลย์ ทศนียานนท์ มูลนิธิศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อม
16. ผศ.อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17. คุณศุภมล ศรีสุขวัฒนา ผอ.ศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย
18. ดร.จันทรา ทองคำเภา สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19. ผศ.อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
20. คุณนิสา แก้วแกมทอง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
21. คุณสกุลวัลย์ มะนะโส สถาบันธรรมรัฐฯ

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีดังนี้

- อ.พนัส ทัศนียานนท์

1. เสนอให้ใช้มาตรา 9 ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาแบบบูรณาการ
2. ควรมีหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้มาตรวจพิสูจน์พื้นที่ที่ปนเปื้อนสารแคดเมียม และหาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้ในการเก็บตัวอย่าง
3. ไม่ควรใช้เงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหา แต่ควรใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบ

- กรมควบคุมมลพิษ

เสนอแนะให้มีการ clean up เฉพาะส่วนที่มีการปนเปื้อนสูง คาดว่าน่าจะใช้งบประมาณไม่เกินหนึ่งพันล้านบาทโดยใช้งบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม อาศัยอำนาจมาตรา 23(4) ใน พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมฯ 2535 จากนั้นค่อยดำเนินการฟ้องเอาผิดผู้ก่อมลพิษตามมาตรา 96

ควรมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนอย่างเป็นรูปธรรม

- ผศ.บุญยง โสฬังศ์วัฒน์

ควรมีการกำหนดงบประมาณสำรองสำหรับการชดเชยเยียวยาให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยไม่ต้องขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เนื่องจากค่อนข้างล่าช้า

ควรวิเคราะห์หาสาเหตุของการปนเปื้อนที่แท้จริงเพื่อสามารถดำเนินการแก้ไขต่อไปได้ และควรมีมาตรการในการป้องกันติดตาม กำกับดูแล ภายใต้วินัยประชาภิบาล

- กรมอนามัย

เสนอให้ชาวบ้านรวมกันฟ้องร้องต่อศาลสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดเป็นกรณีตัวอย่าง

ควรมีกฎหมายหรือมาตรการจัดการภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อใช้บังคับ หรือสร้างแรงจูงใจ และมีบทลงโทษที่เข้มงวดหากไม่ปฏิบัติตาม

- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม

จากการศึกษาเก็บตัวอย่างมาตรวจสอบพบว่าหาความสัมพันธ์ระหว่างแคดเมียมในดิน และในข้าวไม่ได้ เพราะจากการตรวจสอบพบว่าจุดที่อยู่ใกล้เหมืองมีค่าแคดเมียมสูง แต่บางจุดที่แหล่งน้ำไม่ได้ผ่านมาจากเหมืองก็มีการปนเปื้อนสารแคดเมียมสูงเช่นกัน จึงสรุปไม่ได้ชัดเจนว่าสารแคดเมียมปนเปื้อนมาจากเหมือง

-คุณงามวัลย์ ทศนียานนท์

การแก้ปัญหาเสนอให้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ มาตรการระยะสั้น ควรใช้มาตรา 9 แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ส่วนมาตรการระยะยาวให้มีการดำเนินการตรวจพิสูจน์อย่างละเอียด

-คุณศิริชัย ไพโรจน์บริบูรณ์

ประเด็นทางกฎหมายมักมีข้อจำกัดในเรื่องการตัดสินใจที่ใช้เวลาค่อนข้างนานมาก จะแก้ไขปัญหานี้ให้มีการตัดสินใจเป็นกรณีเร่งด่วนได้หรือไม่ นอกจากนี้ ผู้ก่อความเสียหายควรมีมาตรการลงโทษในทางแพ่ง

เสนอแนะให้มีการขยายวงเงินสำหรับการประกันภัยของบริษัทเพื่อเป็นหลักประกันความเสียหายและสร้างแรงจูงใจให้กับบริษัทมากกว่ามาตรการลงโทษ

-ผศ.อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์

เสนอแนะให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อรับผิดชอบทางแพ่งซึ่งปัจจุบันยังไม่มี ควรมีมาตรการในการกำหนดค่าเสียหายที่คงที่ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม
ควรสร้างมาตรการจูงใจในด้านกฎหมาย เช่น เพิ่มเงิน หรือ ให้รางวัลกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลมากขึ้น

-ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์

เสนอให้มีหน่วยงานเฉพาะในการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อม อย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา และเสนอให้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการร่วมกันจ่ายค่าปนเปื้อน (cost sharing)

-รศ.สุชาติา ชินะจิตร

เสนอให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาจัดทำโดยองค์กรอิสระและใช้งบประมาณส่วนตัวเพื่อสร้างความเชื่อถือต่อสาธารณะ

ควรคิดมาตรการและเครื่องมือต่างๆ เพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น กองทุนจัดการความเสี่ยง การจัดตั้งองค์กรเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม

ควรมีกระบวนการเชื่อมโยงเพื่อให้ปฏิบัติได้จริง และเห็นผลเป็นรูปธรรม และขอเสนอแนะทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหอาจทำได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับข้อเสนอเชิงนโยบาย และระดับปฏิบัติ โดยในแต่ละระดับควรมีทั้งมาตรการในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้น (เฉพาะหน้า) กระทำได้เลย และมาตรการในระยะยาวที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ที่สำคัญมาตรการต่างๆ ควรให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้ได้ง่าย และเป็นรูปธรรม

3. การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อผลการศึกษา
“ข้อเสนอและมาตรการเชิงนโยบายเพื่อป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายจาก
การปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน”

วันพฤหัสบดีที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2549 เวลา 13.30 - 16.30 น.
ณ ห้องวิภาวดี บอลรูม ชั้น P4 โรงแรม Princeton Park Suites

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. คุณโสภณ ตะติไซติพันธ์ุ	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. คุณบุรฉัตร อัคราภรณ์	กรมควบคุมมลพิษ
8. คุณอรอนงค์ ทรงกิตติ	สำนักเทคโนโลยีน้ำและการจัดการมลพิษโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม
9. คุณดวงกมล คล้ายคลึง	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
10. คุณจันทนา ภาคย์ทองสุข	ฝ่ายตรวจและบังคับการ กรมควบคุมมลพิษ
11. ดร.อรทัย ศุภரியพงศ์	สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
12. ดร.อรัญญา เฟื่องสวัสดิ์	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
13. ดร.อรนุช หล่อเพ็ญศรี	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
14. คุณนิพล แจ่มเหมือน	กองนิติการ กรมโรงงานอุตสาหกรรม
15. คุณอนงค์ ไพจิตรประภาภรณ์	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
16. คุณตระกูล แจ่มสุขสวัสดิ์	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
17. คุณศิริธัญญา ไพโรจน์บริบูรณ์	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
18. คุณสมชาย รุจาจรัสวงศ์	กองธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรธรณี
19. คุณศิวาภรณ์ สกุลเที่ยงตรง	สำนักวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร
20. คุณสุวรรณา จุ่งรุ่งเรือง	กองนโยบายและแผนงาน สำนักสิ่งแวดล้อม กทม.
21. คุณจาดุรงค์ บุญสิน	กองโรงงานกำจัดมูลฝอย สำนักสิ่งแวดล้อม กทม.
22. คุณทัศนีย์ อาจิวิชิต	กองจัดการขยะของเสียอันตรายและสิ่งปฏิกูล สำนักสิ่งแวดล้อม กทม.
23. คุณพัชชา เพ็ชรพิรุณ	กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

24. คุณลักษณะมี พรหมกสิกร	สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ
25. ดร.สุนทรียา เหมือนนพระวงศ์	สำนักวิชาการศาลยุติธรรม
26. คุณสวัสดิ์ ลิขิตประยูรพงศ์	สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงอุตสาหกรรม
27. คุณสนธิ คชวัฒน์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
28. คุณณัฐมณฑน์ แก้วหนองเสวิต	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
29. คุณสมชาย ตู่แก้ว	ศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย
30. ดร.นลินี ศรีพวง	สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค
31. คุณสุดา อิทธิสุภรณ์รัตน์	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
32. คุณสุรัชย์ ตรงงาม	โครงการนิติธรรมสิ่งแวดล้อม
33. คุณสงกรานต์ ป็องบุญจันทร์	โครงการนิติธรรมสิ่งแวดล้อม
34. ผศ.อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์	ภาควิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
35. คุณอำนาจ รื่นเริง	กองช่าง องค์การบริหารจังหวัดสระบุรี
36. คุณชุมพล เทพวิริยะกุล	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแห้ง
37. คุณเฉลิมชัย นาคขำญู	มหาวิทยาลัยรังสิต
38. คุณชิตวร โอวาสัทธ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
39. คุณธนวัฒน์ อินทร์รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยรังสิต
40. คุณชลดา ชื่อสัตย์	กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม
41. คุณสกุลวลัย มะนะโส	สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

สรุปประเด็นจากการประชุม ดังนี้

ที่มวิจยได้นำเสนอ(ร่าง) ข้อเสนอแนะและมาตรการในเชิงนโยบายเพื่อป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายจากการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน ใน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรการด้านสถาบัน มาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ และมาตรการด้านกฎหมาย โดยมีรายละเอียดการนำเสนอ ดังนี้

- **ข้อเสนอแนะการจัดตั้งสถาบันหรือองค์กร** เสนอองค์กรที่นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหา 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแรก จัดตั้งองค์กรอิสระมีฐานะเหมือน US-EPA โดยให้ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ส่วนแนวทางที่สอง เสนอให้ปรับปรุงโครงสร้างสถาบัน/องค์กรที่มีอยู่โดยให้อำนาจหน้าที่แก่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ

- **ข้อเสนอแนะทางเศรษฐศาสตร์** มีข้อเสนอแนะดังนี้
  - จัดตั้งกองทุนใหม่ ที่มีภารกิจเฉพาะ

- ปรับปรุงกองทุนสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมโดยเพิ่มภารกิจและเงินทุนเพื่อให้สามารถนำเงินมาใช้ได้

- จัดตั้งพันธบัตรด้านสิ่งแวดล้อม (performance bond)

- กำหนดมาตรการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม

● **มาตรการด้านกฎหมาย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้**

- *มาตรการระยะสั้น* โดยไล่เรียงลำดับความรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความชัดเจนเพื่อก่อสร้างบรรทัดฐานของสังคมทางด้านคุณธรรมและกฎหมาย กำจัดสภาพที่เอื้อต่อการปฏิบัติราชการอย่างขาดการตรวจสอบ เพื่อหยุดการไม่บังคับใช้กฎหมาย หรือบังคับใช้อย่างผิดๆ และมอบหมายหน่วยราชการทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์สาเหตุการปนเปื้อน จัดลำดับพื้นที่เร่งด่วน

- *มาตรการระยะกลาง* โดยปรับระบบรองรับทางกฎหมาย (ที่กระทำได้อย่างไม่ยุ่งยาก) ให้ user-friendly ปรับบทบัญญัติกฎหมายให้รอบครอบ รัดกุม smart regulation หยุดยั้งการพัฒนา ระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมไปในทางที่ไม่ถูกต้องเท่าที่ควร และมอบหมายกรมควบคุมมลพิษหรือหน่วยงานอื่นใดที่เหมาะสมให้รับผิดชอบและเป็นหน่วยงานกลางในการพิสูจน์เหตุและผลของการปนเปื้อน

- *มาตรการระยะยาว* จัดระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อม (สังคายนาใหม่) ปฏิรูประบบราชการ ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการควบคุมมลพิษ ยกกระดานเทียบเท่ากระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงมาตรา ๙๖ พรบ.สวล. ให้กำหนดแค่ casual link และนำมาตราการเสริมอย่างการประกันความรับผิดชอบต่อบุคคลที่สามมาใช้

● **มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม**

เสนอแนะให้มีการพิสูจน์หลักฐานทางสิ่งแวดล้อม (environmental forensics) ซึ่งเป็นเรื่องใหม่และจำเป็น โดยมีกระบวนการในการพิสูจน์เพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้ก่อมลพิษ 4 ขั้นตอน คือ

1) Cost allocation at contaminated sites ตรวจสอบความจำเป็นในการฟื้นฟูและมูลค่าที่ต้องใช้ว่าความรับผิดชอบอยู่ที่ใคร

2) Site investigation for property transfer ตรวจสอบว่ามีการปนเปื้อนหรือไม่ ถ้ามีมูลค่าจะมากน้อยเพียงใด และมีคนอื่น ๆ ร่วมรับผิดชอบไหม

3) Insurance litigation การปนเปื้อนจะถูกชดใช้โดยกรมธรรม์ได้ไหม ลักษณะการปนเปื้อนและการแบ่งส่วนความรับผิดชอบเป็นอย่างไร

4) Toxic tort ความเสี่ยงที่การสัมผัสสารเคมีนั้นจะทำให้เกิดการบาดเจ็บทั้งแบบฉับพลันและแบบที่ค่อยเป็นค่อยไป

● ข้อเสนอแนะเรื่องมาตรการ soil audit ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพดินก่อนมีการซื้อขาย โดยที่เจ้าของที่ดินจะต้องรับผิดชอบในการ clean up

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม

-กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

1. ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งองค์กรใหม่ด้านสิ่งแวดล้อมแบบ US-EPA แต่เสนอให้ปรับปรุงระบบองค์กรที่มีอยู่เดิมโดยให้ทุกหน่วยงานมีการประสานงานร่วมกัน และเข้าใจระบบการทำงานระหว่างหน่วยงานมากขึ้น
2. การแก้ปัญหาการปนเปื้อนของสารแคดเมียมที่ จ.ตาก มีหน่วยงานภาครัฐได้แก่ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมวิชาการเกษตร ดำเนินการช่วยเหลือชาวบ้าน โดยร่วมกับทางจังหวัดในการส่งเสริมให้ชาวบ้านเปลี่ยนอาชีพ แต่ชาวบ้านไม่ยินดีที่จะเปลี่ยนอาชีพ
3. ข้อเสนอเรื่องการทำพันธบัตรด้านสิ่งแวดล้อม (performance bond) ควรคำนึงเรื่องเศรษฐกิจเพื่อมิให้กระทบกับผู้ประกอบการด้วย

-ผศ.อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์

1. การตั้งหน่วยงานใหม่อาจเป็นเรื่องยาก เนื่องจากภาระหน้าที่อาจไปทับซ้อนกับหน่วยงานเดิมที่มีอยู่แล้ว เสนอแนะว่าอาจจัดตั้งเป็น “คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการชุดใดชุดหนึ่งหรือคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ” และควรกำหนดนโยบายเพื่อการป้องกันมากกว่าเพื่อการแก้ไขปัญหา
2. การตั้งกองทุนขึ้นใหม่ไม่แน่ว่าจะได้รับการสนับสนุน เนื่องจากต้องใช้เงินจำนวนมากและอาจไม่สอดคล้องกับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) เสนอแนะว่าควรของบประมาณจากรัฐบาลในการเยียวยาในกรณีที่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ หรือ ใช้งบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำเงินจากกองทุนฯ มาใช้ได้
3. เห็นด้วยกับหลักการ Performance bond แต่อาจจะต้องทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการ เนื่องจากอาจอ้างได้ว่ากิจการของตนนั้นป้องกันไว้ดีแล้วและเสียภาษีอยู่แล้ว
4. ขณะนี้กระทรวงต่างๆ กำลังตรวจสอบและปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่แล้ว เช่น กระทรวงการคลังกำลังพัฒนากฎหมายภาษีสิ่งแวดล้อม หรือกฎหมายสาธารณสุข มีการปรับปรุงเรื่องการจัดการขยะท้องถิ่น ดังนั้น ทีมวิจัยควรทราบสถานะของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน แล้วจึงค่อยจัดทำข้อเสนอแนะต่อไปว่าเห็นควรปรับปรุงให้สอดคล้องกันอย่างไร

-คุณศิริชัย ไพโรจน์บริบูรณ์

1. ไม่เห็นด้วยกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือตั้งองค์กรใหม่ แต่เสนอแนะว่าทีมวิจัยควรวิเคราะห์ปัญหาระบบกฎหมายที่มีในปัจจุบันเพื่อให้เกิดการบังคับใช้ได้จริง เช่น หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หรือ กองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

2. ไม่เห็นด้วยกับการเสนอ performance bond เพราะบริษัทอาจไม่ยอมจ่ายเงิน เนื่องจากจะทำให้ต้นทุนในการดำเนินการสูงขึ้น แต่หากเสนอเป็นระบบประกันภัยอาจสร้างแรงจูงใจให้กับบริษัทได้มากกว่าเพราะไม่ต้องจ่ายเงินทีเดียวทั้งหมด

3. การตั้งกองทุนใหม่อาจทำได้ยากในทางปฏิบัติ อยากให้ที่มวิจยศึกษาในรายละเอียดให้รอบคอบ

4. การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ควรมีการฟ้องร้องคดีทางสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นในการพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้ผิด เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างในการพัฒนากระบวนการพิสูจน์ทางหลักฐาน โดยที่มวิจยอาจเสนอแนะ model ของการฟ้องคดี

5. กรณีที่ผู้ก่อมลพิษเป็นหน่วยงานภาครัฐ จะมีระบบกลไกในการจัดการอย่างไร เช่น การปนเปื้อนของแหล่งฝังกลบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

1. ขณะนี้กระทรวงการคลังได้ทำโครงการศึกษาเรื่อง การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม โดยได้เชิญท่านผู้หญิงฯ และอ.ดิเรก ร่วมเป็นคณะทำงานฯ ด้วย และจะนำประเด็นข้อเสนอของที่มวิจยไปปรับปรุงผลการศึกษา เพื่อให้มีความครอบคลุมยิ่งขึ้น

2. ไม่เห็นด้วยกับการตั้งหน่วยงานใหม่ด้านสิ่งแวดล้อม แต่คิดว่าอาจทำได้ในระดับจังหวัดที่จะเป็นหน่วยงานรวมในการประสานงานและแก้ปัญหา เพราะอยู่ในพื้นที่จะรู้ปัญหาและแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว

3. เห็นด้วยกับการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรที่มีอยู่เดิม

4. การตั้งกองทุนใหม่คงจะยาก ถึงแม้ว่าเรื่องเงินเป็นเรื่องที่สำคัญของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ควรพิจารณาถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกองทุนด้วย เนื่องจากเงินในกองทุนเป็นเงินนอกงบประมาณ การบริหารเงินเหล่านี้จะไม่ผ่านการอนุมัติของสภาซึ่งผิดวินัยทางการคลัง

5. เห็นด้วยกับการใช้เงินกองทุนสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์ และปรับปรุงบทบาทของกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากผลการศึกษาของกระทรวงการคลังสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของที่มวิจยว่า ปัญหาคือบทบาทของกองทุนสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพ แต่เท่าที่ทราบขณะนี้กระทรวงทรัพยากรฯ กำลังปรับปรุงโครงสร้างของกองทุนนี้อยู่ ดังนั้นอยากให้ที่มวิจยเสนอผลการศึกษาที่มีแนวทางการปรับปรุงบทบาทของกองทุนสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมไปยังกระทรวงทรัพยากรฯ น่าจะเป็นประโยชน์มาก คิดว่าการใช้เงินถ้าผ่านกองทุนเดียวจะไม่ซ้ำซ้อนในการจัดสรรเงินงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล ซึ่งจะรู้ว่าเงินที่จัดสรรผ่านกองทุนใช้ไปแล้วเท่าไร และต้องเพิ่มอีกเท่าไร นอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการหาเงินโดย earmark ด้านภาษีสิ่งแวดล้อมเข้ามา และให้เพิ่มในกองทุนสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เป็นการเพิ่มขนาดของกองทุน แล้วค่อยแบ่งสรรเป็นกองทุนย่อยเพื่อใช้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะเจาะจงลงไป

6. การออกพันธบัตร performance bond อาจมีผลเสีย เนื่องจากผู้ประกอบการถือว่าตนเองจ่ายเงินไปแล้ว ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม หากนำมาใช้อาจต้องมีการตรวจสอบกำกับ

อย่างเข้มงวด ทางแก้ปัญหาน่าจะปรับปรุงกฎหมายให้เข้มงวดมากขึ้น โดยที่ควรจะเน้นการจ่ายค่าการทำลายสิ่งแวดล้อมให้ตรงกับอัตราการปล่อยมลพิษจริง ซึ่งขณะนี้กระทรวงอุตสาหกรรมกำลังพิจารณาว่าจะมีการเก็บค่าธรรมเนียม ที่เรียกว่าค่าก่อมลพิษ หมายความว่าผู้ประกอบการจะต้องจ่ายเงินค่าธรรมเนียมตามอัตราของการปล่อยมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากปล่อยมาก ต้นทุนจะมากตามไปด้วย ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับปรุงในเรื่องของการผลิตให้ดีขึ้น ทำให้ทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยลงอาจจะแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

7. เห็นด้วยกับที่มิววิจัยว่ากฎหมายที่มีในปัจจุบันเป็นกฎหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งทุกหน่วยงานจะดูแลเฉพาะในกรอบของตัวเองจึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยกระทรวงการคลังพยายามจะร่างกฎหมายภาษีสิ่งแวดล้อมในลักษณะเป็นกฎหมายแม่ ซึ่งจะเป็นกฎหมายกลางๆ ที่ทุกหน่วยงานสามารถนำไปใช้ได้ โดยให้อำนาจแต่ละหน่วยงานในการออกกฎหมายลูกและการจัดเก็บภาษี ซึ่งคิดว่าจะทำให้การใช้อำนาจทางกฎหมายในการแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมมีลักษณะบูรณาการมากขึ้น

-กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1. ขณะนี้ทางกรมควบคุมโรคอยู่ระหว่างการดำเนินการโครงการนรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญหาการปนเปื้อนและอันตรายของสารเคมี รวมถึงวิธีการใช้กฎหมายที่มีอยู่มาใช้อบังคับใช้ในท้องถิ่นเพื่อการป้องกันปัญหาการปนเปื้อนได้

2. มีการประสานเครือข่ายเพื่อผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพ โดยให้ความรู้เรื่องการเกิดโรคภัย เพื่อให้ชาวบ้านมีโอกาสปกป้องตัวเองได้

-ศูนย์บริหารกฎหมาย กระทรวงสาธารณสุข

1. ควรแก้ไขปัญหาในระดับบุคคลมากกว่าปัญหาในเชิงระบบ ซึ่งอาจต้องไปดูที่วัฒนธรรมขององค์กรที่มีลักษณะแบบต่างคนต่างทำ

2. ทุกหน่วยงานยังขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านเทคนิคที่มีความชำนาญเฉพาะทาง โดยเฉพาะปัญหาในเชิงลึกที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูงมาก ดังนั้นควรพยายามหาวิธีการแก้ไขในเรื่องนี้

3. ข้อเสนอแนะให้มีกฎหมายกลางเป็นสิ่งที่ดี แต่อาจทำยากในทางปฏิบัติ

4. ควรมีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์หาข้อเท็จจริงให้ได้เพื่อใช้เป็นข้อเท็จจริงในเชิงนิติวิทยาศาสตร์ และควรมีหน่วยงานที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการดูแลจัดการปัญหา

5. ข้อเสนอแนะการจัดตั้งองค์กรใหม่เฉพาะด้าน ควรรวมการแก้ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดการจัดการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ

6. เห็นด้วยกับการตั้งองค์กรกลาง แต่ควรตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนองค์กรที่มีอยู่เดิมเพื่อไม่ให้กระทบกับหน่วยงานที่มีอยู่เดิม เช่น ช่วยสนับสนุนข้อมูลในเชิงทางเทคนิคที่ทุกหน่วยงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

-สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

1. เห็นด้วยในเรื่องที่ต้องหาวิธีพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อหาผู้รับผิดชอบให้ได้ ซึ่งอยากให้ ทีมวิจัยเพิ่มเติมว่าในกระบวนการไปสู่การพิสูจน์หลักฐานทางสิ่งแวดล้อมจะต้องทำอย่างไร และมีความเป็นไปได้หรือไม่

2. การแก้ปัญหาจะยากขึ้นหรือไม่หากมีการถ่ายโอนอำนาจให้ท้องถิ่นในอนาคต เพราะขนาดหน่วยงานใหญ่ยังไม่กล้าตัดสินใจใครผิด แล้วหากเป็นระดับ อบต. การชี้เอาผิดจะยิ่งทำได้ยากขึ้นหรือไม่ อยากให้วิจัยเพิ่มเติมว่าจะต้องทำอย่างไร ถ้าไม่ได้จะมีวิธีแก้ไขได้อย่างไร

3. ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักกล่าวหาว่าเป็นหน่วยงานราชการที่เมื่อไม่ใช่ผู้เสียหายความกระตือรือร้นจึงมีน้อย และหากต้องมีการดำเนินการทางศาล เจ้าหน้าที่มักไม่กล้าฟ้องในศาลเพราะกลัวจะถูกฟ้องกลับ อยากฝากทีมวิจัยศึกษาระบบศาลว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะให้ศาลเป็นผู้ไต่สวนและเรียกผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาช่วยพิจารณา

4. เห็นด้วยกับการตั้งระบบประกันภัย อยากให้ทีมวิจัยศึกษาเพิ่มเติมว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีวิธีการหรือมาตรการในการบังคับให้ผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งระบบประกันภัย

-กรมพัฒนาที่ดิน

1. เห็นด้วยกับการปรับปรุงองค์กรที่มีอยู่เดิมให้ทุกหน่วยงานสามารถประสานงานร่วมกัน

3. ควรเน้นมาตรการเพื่อการป้องกันปัญหามากกว่าจะต้องมาแก้ไขปัญหาที่หลัง

4. ไม่เห็นด้วยกับการผลักภาระให้กับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด เพราะเกรงว่าผู้ผิดจะมีอำนาจและเงินที่จะสามารถหาเหตุผลมาบลังได้ง่ายกว่าเค้าไม่มีความผิด

5. ไม่เห็นด้วยกับการพิสูจน์หาข้อเท็จจริงในกรณีแม่ตาว เนื่องจากคิดว่าน่าจะเน้นที่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับชาวบ้าน เช่นการหาอาชีพที่รายได้ดีและถาวร

-ฝ่ายตรวจและบังคับการ กรมควบคุมมลพิษ

1.เห็นด้วยกับการตั้งองค์กรแบบ EPA แต่อาจดึงหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลเกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่กระจายให้มารวมเข้าด้วยกัน

2.เห็นด้วยกับที่วิจัยในเรื่องกฎหมายที่มีอยู่ค่อนข้างมาก แต่ปัญหาคืออยู่อย่างกระจายกระจายและเฉพะเจาะจง โดยอาจเสนอแนะให้มีการปรับปรุงโครงสร้างของกฎหมายที่มีอยู่เดิม

3. ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งกองทุนใหม่ แต่ควรศึกษากองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมว่ารายละเอียดเป็นอย่างไรบ้าง เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนน้ำบาดาล เพื่อหาวิธีการนำเงินส่วนนี้มาใช้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

-กระทรวงอุตสาหกรรม

1. ควรออกกฎหมายในเรื่องมาตรการสร้างแรงจูงใจ เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมในการปล่อยมลพิษออกมาสู่สิ่งแวดล้อม
2. ควรมีการออกกฎหมายกลางเพื่อให้เป็นกฎหมายแม่ที่ทุกหน่วยงานสามารถนำไปใช้ โดยให้อำนาจแต่ละหน่วยงานในการออกกฎหมายลูก

-คุณสุรัชย์ ตรงงาม

1. ชาวบ้านไม่เชื่อหน่วยงานของรัฐในการแก้ปัญหาเพราะการบังคับใช้กฎหมายไม่ชัดเจน ดังนั้นควรมีการแก้ปัญหาเริ่มจากหน่วยงานรัฐ
2. การฟ้องศาลในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อหาผู้ก่อมลพิษมารับผิดชอบมีความจำเป็น
3. เรื่องการใช้เงินแก้ปัญหาที่มีความจำเป็นมากไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกองทุนหรือระบบประกันภัย แต่จะใช้แก้ปัญหาตรงส่วนไหนเป็นเรื่องที่สำคัญ
4. การแก้ปัญหาต้องเป็นระบบและแบบบูรณาการโดยไม่ใช่เป็น case by case
5. ควรพิจารณาไปถึงเรื่องการเยียวยา หรือ compensation ด้วย
6. เรื่องของการประกาศเขตควบคุมมลพิษจะช่วยอะไรได้ในสายตาชาวบ้านยังไม่ชัดเจน ชาวบ้านสงสัยว่าเขตเหล่านั้นจะมาช่วยแก้ปัญหาอย่างไร และชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร
7. มีกฎหมายระบุไว้ในเรื่องการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว แต่ไม่นำมาใช้อย่างแท้จริง

-กรมควบคุมมลพิษ

ส่วนของมาตรการป้องกันควรจะให้ทางจังหวัดหรือหน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจังหวัดขึ้นทำเนียบพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมในเขตรับผิดชอบของตนเพื่อจะได้ทราบว่า ณ ปัจจุบันมีพื้นที่ปนเปื้อนอยู่เท่าไร อย่างไร

-สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

1. เห็นด้วยกับทั้งการจัดตั้งกองทุนใหม่ หรือการปรับจากกองทุนสิ่งแวดล้อมเดิมที่มีอยู่ แต่หากเป็นกรณีที่ใช้กองทุนสิ่งแวดล้อมเดิม ควรศึกษาปัญหาของการบริหารกองทุน เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาในการนำเงินมาใช้
2. เห็นด้วยกับการตั้งองค์กรอิสระ เหมือน US EPA แต่เสนอว่าน่าจะใช้คนกลางมากกว่าตั้งหน่วยงานราชการที่มีอยู่เพราะจะมีปัญหา
3. ควรผลักดันให้ผลงานวิจัยสามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้จริง เนื่องจากที่ผ่านมางานวิจัยส่วนใหญ่มักจะซบเซาถึงปัญหาเท่านั้น แต่ไม่ได้บอกแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
4. มาตรการของการประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารกับประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนน่าจะมีความสำคัญมาก เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

7. การให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านกฎหมายกับผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงน่าจะมี ความสำคัญมาก และกฎหมายที่ review จากต่างประเทศ ควรนำมาปรับให้เข้ากับบริบทของไทย เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้จริง

9. ควรจะมีการจัดเวทีให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันดูแลและออกความคิดเห็นใน การทำงานด้วยเพื่อเป็นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ

- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

1. กองทุนน้ำบาดาลมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้ในการฟื้นฟูระดับน้ำและคุณภาพของน้ำ บาดาล แต่ไม่ได้ใช้เพื่อแก้ปัญหาการปนเปื้อนสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรม ขณะนี้ กรม ทรัพยากรน้ำบาดาลอยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อนำเงินกองทุนมาใช้ในการแก้ปัญหา

3. ไม่เห็นด้วยกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เพราะจะเป็นการเพิ่มให้มีการลักลอบ ทิ้งหรือไม่ แต่เสนอว่าควรเน้นมาตรการสมัครใจ

4. กองทุนที่จัดตั้งขึ้นไม่ยากให้มุ่งเน้นไปกับประเด็นการฟื้นฟู เพราะอาจจะเสียเงินไปเป็น จำนวนมาก แต่ควรเน้นที่การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ

- ดร.สุนทรียา เหมือนพระวงศ์

1. องค์กร EPA ของประเทศเยอรมันจะตั้งอยู่ตรงพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนเพื่อทำการพิสูจน์ และฟื้นฟูด้วย และจะเน้นเรื่องของการประกันภัยเนื่องจากเป็นระบบสมัครที่สร้างแรงจูงใจ ให้กับบริษัทได้มากกว่า

2. ควรมีความชัดเจนในเรื่องของการขออนุญาต และการให้โอกาสประชาชนได้เข้ามา ร้องเรียนคัดค้าน หรือการรับรู้ในเรื่องข้อมูลข่าวสาร

6. กระบวนการทางศาลในการฟ้องคดี ขณะนี้กำลังมีการเสนอกฎหมายการดำเนินคดีด้าน สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะส่วนของ environmental forensics แต่ยังขาดผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคที่ จะช่วยกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

- กรมโรงงาน

1. ควรปรับปรุงวัฒนธรรมขององค์กร และพัฒนาให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีความรู้ความ เชี่ยวชาญเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้มากขึ้น

2. การให้ผู้ประกอบการวางเงินประกันอาจจะเป็นไปได้ยาก เพราะผู้ประกอบการอาจจะ หลีกเลี่ยงเนื่องจากเป็นต้นทุนในการดำเนินการ

3. ควรส่งเสริมให้เพิ่มโทษในการปรับเงินในราคาที่สูงเพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎได้

4. การประชุมวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันกับภาคส่วนราชการในการจัดทำ “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
ของมาตรการการป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายจากการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน”
วันพฤหัสบดีที่ 9 ตุลาคม 2549 เวลา 10.00-15.00 น.
ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ผศ.ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. คุณโสภณ ตะติโชติพันธ์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. คุณศิริรัชนี ไพบโรจน์บริบูรณ์	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
8. คุณนิศากร โฆสิตรัตน์	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
10. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
11. อ.ไพสิฐ พาณิชย์กุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12. ดร.อักษรา พุทธิวิทยา	ภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. ผศ.ดร.ฟองสวาท สุคนธ์ สิงหราชวราพันธ์	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
14. คุณนิสา แก้วแกมทอง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการปนเปื้อนในดินและน้ำใต้ดินของทีมนักวิจัยสถาบันธรรมรัฐฯ ได้ดังต่อไปนี้

- **ข้อเสนอเชิงสถาบันหรือองค์กร** เสนอแนะองค์กรที่นำมาใช้แก้ปัญหา 2 แนวทาง ดังนี้
- **แนวทางแรก** จัดตั้งองค์กรมหาชนใหม่ขึ้นเป็น “องค์กรตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม หรือ องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี โครงสร้างจะมีตัวแทนของภาคประชาชน บทบาทหลักคือ เข้าไปแก้ปัญหาเมื่อหน่วยงานรัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ และจะมีการพิสูจน์ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental forensics) เพื่อสืบสวนคดีสิ่งแวดล้อมแทนตำรวจ และนำคดีส่งศาล มีการให้เงินสนับสนุนกับหน่วยงานรัฐ และจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายในกรณีเร่งด่วน และสามารถมีอำนาจในการถอนใบอนุญาตได้ ในกรณีที่หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามหน้าที่

-**แนวทางที่สอง** จัดตั้ง **“ทบวงสิ่งแวดล้อม”** ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยดึงหน่วยงานเรื่องสิ่งแวดล้อมของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และกรมโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามารวมไว้ด้วย บทบาทหน้าที่คล้ายกับแนวทางแรก แต่ต่างกันตรงที่ยังเป็นหน่วยงานภาครัฐ และไม่แย่งบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอยู่เดิม

- **ข้อเสนอด้านกฎหมาย**

กฎหมายที่มีอยู่ในเรื่องการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมมีอยู่พอสมควร แต่ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างเคร่งครัดได้ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานต่างมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอำนาจเท่ากัน แต่ขาดความเป็นเอกภาพ จึงทำให้ที่ผ่านมาไม่สามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ เช่น กฎหมายในพ.ร.บ.โรงงาน และพ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมฯ ต่างก็มีอำนาจเท่ากัน

ดังนั้น ข้อเสนอคือ ควรมีการปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยให้เรื่องการทำกับหรือการดูแลแยกส่วนกันอย่างชัดเจน และอยู่ภายใต้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพื่อให้การบังคับกฎหมายเป็นไปอย่างชัดเจน

- **ข้อเสนอด้านเศรษฐศาสตร์** มีข้อเสนอสำหรับรูปแบบของกองทุนและทางเลือกเชิงนโยบายได้ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก ปฏิรูปกองทุนที่มีอยู่เดิม คือ กองทุนสิ่งแวดล้อม และกองทุนพัฒนาบำบัด

แนวทางที่สอง จัดตั้งกองทุนใหม่ โดยกองทุนควรมีขนาดใหญ่มากเพียงพอสำหรับการฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถชดเชยค่าเสียหายให้ผู้ได้รับผลกระทบด้วย แหล่งของเงินทุนที่จะนำเข้ามาเพิ่มรายได้ เช่น ระบบประกันภัยด้านสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ค่าธรรมเนียมท้องถิ่นที่มีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เงินอุดหนุนจากอบท. และ performance bond ให้โรงงานที่มีความเสี่ยงสูง โดยมีดอกเบี้ย และกรณีที่เกิดค่าเสียหายจะต้องมีการชดเชยตามจริง

- **ข้อเสนอด้านสิ่งแวดล้อม** เสนอให้มีกระบวนการพิสูจน์หลักฐานด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental forensics) โดยตั้งองค์กรด้านการพิสูจน์หลักฐาน อย่างเช่นประเทศอเมริกาซึ่งมีหน่วยงานที่เรียกว่า NEIC (National Environmental Investigation Center) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนสายงานคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ภายในองค์กรมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน คือ งานด้านบริหาร งานภาคสนาม หน่วยระบบฐานข้อมูล รวบรวมข้อมูลต่างๆ และห้องปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์

ขณะนี้ ประเทศไทยมีทุกอย่างครบแต่ทุกหน่วยงานมีการตรวจวิเคราะห์ซ้ำซ้อนกัน และขาดเรื่องคุณภาพและมาตรฐานที่สามารถเชื่อถือได้ จึงทำให้ไม่สามารถพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้ในทางศาล ดังนั้นข้อเสนอ คือ ควรมีองค์กรกลางที่ควบคุมและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ โดยปรับค่ามาตรฐานจากต่างประเทศให้เข้ากับบริบทไทย และให้กระบวนการตรวจสอบอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายเหตุผลและที่มาของค่ามาตรฐานต่างๆ ได้

● การศึกษาการปนเปื้อนของสารอินทรีย์ไอระเหยในดินและน้ำใต้ดิน บริเวณนิคมอุตสาหกรรม จ.ลำพูน โดย ผศ.ดร.ฟองสวาท สุวคนธ์ สิงหราชราพันธุ์

ผลการศึกษารูปได้ว่า จากการตรวจสอบการปนเปื้อนของสาร VOCs ในตัวอย่างน้ำที่เก็บจากบ่อของชาวบ้านในบริเวณรอบการนิคม จากการเก็บตัวอย่างน้ำครั้งที่ 1 เมื่อเดือนมีนาคม ทางด้านทิศใต้และตะวันตกเฉียงใต้ ไม่พบสาร VOC การเก็บตัวอย่างครั้งที่ 2 ได้ทำการวัดระดับน้ำใหม่โดยอาศัยข้อมูลจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตรวจบริเวณโรงงานที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนสาร VOCs จำนวน 3 โรงงาน เมื่อตรวจดูแผนที่แสดงทิศทางการไหลของน้ำบาดาลพบว่า อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ จึงเก็บตัวอย่างก่อนไปตามทิศดังกล่าว ผลการเก็บและวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำครั้งนี้พบการปนเปื้อน 5 ตำแหน่ง สารที่พบ คือ สารคลอโรฟอร์มที่บริเวณหอพักแห่งหนึ่งบริเวณบ้านคอกวัว ปริมาณ 16 ppb ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณโรงงาน ทั้งนี้ จะทำการตรวจในครั้งที่ 3 เพื่อวัดระดับน้ำและวิเคราะห์ซ้ำอีกครั้งเพื่อยืนยันการพบสาร VOCs

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม สรุปได้ดังนี้

- ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการปนเปื้อนในดินและน้ำใต้ดิน

-คุณศิริชัย ไพโรจน์บริบูรณ์

-ข้อเสนอด้านสถาบัน/องค์กร ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแรก เนื่องจากการตั้งองค์กรขึ้นใหม่ อาจทำได้ยาก ข้อเสนอแนวทางที่สองอาจเป็นไปได้ง่ายกว่า โดยรวบหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ 3 หน่วยงาน คือ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ และสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในรูปแบบทบวงโดยปรับแก้กฎหมายในพ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมให้มีอำนาจเหนือกฎหมายที่กำหนดหน้าที่หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม

-ข้อเสนอการจัดตั้งกองทุน เห็นด้วยกับข้อเสนอการใช้กองทุนเดิมที่มีอยู่ โดยเพิ่มบทบาทของกองทุนอนุรักษ์น้ำบาดาล และกองทุนสิ่งแวดล้อม สำหรับระบบการประกันภัยอาจเพิ่มกิจกรรมความเสี่ยงที่กว้างขึ้น เช่น เรื่องของด้านเรือบรรทุกน้ำมัน ส่วน performance bond ควรเพิ่มเติมการแบ่งขนาดของโรงงาน และอาจรวมไปถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งด้วย

-การพิสูจน์หลักฐานด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจุบัน หลายหน่วยงานมีอยู่แล้วทั้งระบบกฎหมาย และการตรวจสอบแต่มีปัญหาเรื่องมาตรฐานและห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรอง

- มาตรฐานการฟื้นฟู ควรคำนวณว่าคุ้มค่าหรือไม่สำหรับการลงทุนเพื่อ clean up

-สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

-มาตรการด้านสถาบัน/องค์กร เห็นด้วยกับข้อเสนอการจัดตั้งทบวงสิ่งแวดล้อม ส่วนการจัดตั้งองค์กรคล้าย EPA นั้น ควรศึกษาประเด็นเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมขององค์กร ลักษณะของคนในองค์กร และปัญหาการเมืองท้องถิ่น

-ควรปรับปรุงกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่อยู่ภายใต้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง และมีอำนาจเหนือกว่ากฎหมายอื่นๆ เพื่อการจัดการแบบเด็ดขาดแบบ EPA

-การจัดตั้งกองทุน กรณีกองทุนพัฒนาน้ำบาดาล จะเน้นนำไปใช้เรื่องความเสี่ยงของการใช้น้ำบาดาล แต่ยังไม่มีการศึกษาในเรื่องการปนเปื้อน ที่มิจัยควรไปศึกษาในข้อกำหนดให้ละเอียดว่าสามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ ส่วนกองทุนสิ่งแวดล้อมอาจนำมาใช้แก้ปัญหาได้

-ควรมีกระบวนการที่สามารถพิสูจน์เพื่อให้ได้หลักฐานชัดเจน

- Performance Bond ควรวิเคราะห์เพิ่มเติมว่ามีผลต่อการพัฒนาผลทางธุรกิจหรือไม่

- การจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม ควรศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกกว่าให้ผลดีหรือผลเสียอย่างไร

-รศ.สุชาติา ชินะจิตร

1. แนวทางการแก้ปัญหาควรให้ เป็น agenda-based ไม่ใช่ function-based และอยากให้ทีมวิจัยศึกษาอย่างละเอียดและชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากทุกหน่วยงานมีแนวคิดแบบเดียวกันว่าในภาวะบ้านเมืองไม่ปกติจะเสนอการแก้พ.ร.บ.อย่างเร่งด่วน เลยทำให้มีพ.ร.บ. ที่รอปรับแก้มากมาย

2. ข้อสังเกตที่พบจากที่ประชุม คือปัญหาหลักๆ ในการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมคือ ปัญหาการเมือง ชาวบ้านไม่กล้าเรียกร้อง กรมควบคุมมลพิษไม่มีอำนาจในการจัดการโดยตรง ธรรมชาติของหน่วยงานราชการของไทย ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ อยากให้ทีมวิจัยนำไปวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่ดีที่สุดสำหรับการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมเพื่อแก้ปัญหาการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน

● **ความคิดเห็นต่อผลการศึกษาการปนเปื้อนของสารอินทรีย์ไฮโดรคาร์บอนในดินและน้ำใต้ดิน บริเวณนิคมอุตสาหกรรม จ.ลำพูน**

-ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์

การพบสารคลอโรฟอร์มแสดงว่าจะต้องมีปริมาณสารเหล่านี้เป็นจำนวนมากเนื่องจากสภาพดินในบริเวณดังกล่าวเป็นดินเหนียวซึ่งจะมีการดูดซับสารเอาไว้ อีกทั้งบ่อที่ใช้เก็บตัวอย่างน้ำเป็นบ่อเปิด จึงคิดว่าสารเหล่านี้น่าจะระเหยออกไป แต่อย่างไรก็ดี ควรมีการตรวจวิเคราะห์ผลซ้ำอย่างละเอียด และควรมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมตรวจสอบ

-คุณศิริชญัญ ไพโรจน์บริบูรณ์

ควรมีการตรวจวิเคราะห์ผลซ้ำอย่างละเอียดเพื่อยืนยันการพบสาร VOCs เพื่อที่จะได้ชี้แจงข้อมูลแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดรับทราบและแก้ปัญหา เนื่องจากบริเวณที่พบเป็นหอพักมีผู้คนหนาแน่นมาก จึงน่าเป็นห่วงผลกระทบต่อสุขภาพ ส่วนการนำเรื่องเข้าสู่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ผลการศึกษาควรมีความแม่นยำและเชื่อถือได้

-ดร.อักษรา พุทธิวิทยา

ควรศึกษารายละเอียดในเชิงลึกว่าโรงงานใดในการนิคมที่ยังใช้สารตั้งต้นของสาร VOCs เหล่านี้ เพราะการย่อยสลายจาก TCE มาเป็นคลอโรฟอร์มนั้น จริงๆ แล้วใช้เวลาในการย่อยสลายนานมาก ดังนั้นเป็นไปได้ว่าคลอโรฟอร์มที่ตรวจพบอาจไม่ใช่ตัวที่ถูกย่อยมาจาก TCE และน่าจะศึกษาต่อไปว่ามีการใช้สารคลอโรฟอร์มภายในการนิคมหรือไม่

-คุณนิศากร โขสิตรัตน์

อยากให้ทีมวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นการจัดทำมาตรฐานของบริเวณพื้นที่เสี่ยง และควรส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดการขาดตอน และเน้นพัฒนาการวิจัยในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

-อ.ไพสิฐ พาณิชย์กุล

มีข้อสังเกตในประเด็นของสิทธิและการรับรู้ข่าวสารของชาวบ้านที่มักไม่ได้รับความเป็นธรรม เช่น กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะที่ประชาชนฟ้องร้องต่อศาล กลับพบว่าอัยการหาวิธีแก้ต่างให้รัฐฯ ที่บางสะพาน และบ้านกูด กรณีมีการขยายพื้นที่ของการนิคมลูก้าเขตพื้นที่สาธารณะ เมื่อชาวบ้านเรียกร้อง โดนมือปืนข่มขู่

-รศ.สุชาดา ชินะจิตร

ทำอย่างไรจะปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความรับผิดชอบและร่วมมือกันแก้ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชาวบ้านรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่ควรเน้นหาผู้กระทำผิด แต่ควรเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะเพื่อรับทราบข้อมูล โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาควรเป็นหน่วยงานกลางเพื่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ปัญหา

5. การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น “แนวทางการประเมินค่าใช้จ่าย
ในการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อนกรณีตัวอย่างการปนเปื้อนสารแคดเมียมในดิน
บริเวณลุ่มน้ำแม่ตาว อ.แม่สอด จ.ตาก”

วันพุธที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2549 เวลา 13.30-16.30 น.

ณ ห้องประชุม สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ผศ.ดร.วรวุฒิ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. คุณสุเมธา วิเชียรเพชร	ส่วนปฏิบัติการฉุกเฉินและฟื้นฟู กรมควบคุมมลพิษ
7. คุณศิรินาท ผ่องญาติ	ส่วนปฏิบัติการฉุกเฉินและฟื้นฟู กรมควบคุมมลพิษ
8. ดร.อรทัย ศุภரியพงศ์	สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

ท่านผู้หญิงสุชาวัลย์ เสถียรไทย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมในครั้งนี้ว่าเพื่อหารือถึงความเป็นไปได้ในการ clean up พื้นที่ที่ปนเปื้อนสารแคดเมียมที่ จ.ตาก จำนวน 1,3000 ไร่ รวมถึงการประเมินค่าใช้จ่ายสำหรับการฟื้นฟูพื้นที่ดังกล่าว

คุณสุเมธา วิเชียรเพชร ได้อธิบายถึงผลการสำรวจพื้นที่ที่ปนเปื้อนสารแคดเมียมบริเวณลุ่มน้ำแม่ตาวตอนล่าง และบ้านพะเต๊ะ จากการตรวจวิเคราะห์ในดินและข้าวพบมีการปนเปื้อนแคดเมียมสูงบริเวณใกล้ลำน้ำ และบริเวณที่มีการผันน้ำเข้ามา แต่บริเวณที่อยู่ห่างจากลำน้ำจะมีการปนเปื้อนต่ำ จึงรายงานผลการสำรวจไปยังหน่วยงานราชการเพื่อให้เกิดไขปัญหา แต่กลับไม่มีความคืบหน้า ดังนั้นจึงมีการเปิดเผยข้อมูลการสำรวจสู่สาธารณะ ต่อมารัฐบาลจึงได้ตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา และเนื่องจากต้องการชดเชยค่าเสียหายให้กับชาวบ้าน จึงได้ประเมินพื้นที่เสี่ยงครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 13,000 ไร่ ซึ่งหากต้องการ clean up พื้นที่ที่ปนเปื้อนสารแคดเมียมจำเป็นต้องทำการสำรวจพื้นที่อย่างละเอียด

- ข้อเสนอแนะสำหรับการประเมินค่าใช้จ่ายในการ clean up พื้นที่ที่ปนเปื้อนสารแคดเมียมประกอบด้วย

1) การสำรวจพื้นที่และจัดทำขอบเขต (zoning) อย่างละเอียด (ค่าใช้จ่ายประกอบด้วย ค่าสำรวจ และค่าวิเคราะห์ ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษมีเครื่องมือการตรวจวิเคราะห์เรียกว่าเครื่อง X-ray cadmium สามารถเก็บตัวอย่างดินมาตรวจได้ทันที)

2) การจัดการพื้นที่หลังทำ zoning ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนได้แก่

2.1) การขุดลอกหน้าดิน ลึกประมาณ 30 ซม. สำหรับพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนแคดเมียมสูง และนำไปทิ้งบริเวณที่กำหนด เช่น บริเวณเหมืองเก่า (ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานขุดลอก และค่าขนส่งไปถมสถานที่ที่กำหนด)

2.2) การพลิกหน้าดิน ลึกประมาณ 50 ซม. สำหรับพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนระดับปานกลาง และใส่ปูนขาวเพื่อป้องกันไม่ให้แคดเมียมละลายลงน้ำใต้ดิน (อาจใช้เครื่องไถกลบซังข้าวของกรมส่งเสริมการเกษตร)

2.3) การบำบัดโดยวิธีธรรมชาติ (bioremediy) เช่น การปลูกพืชดูดซับแคดเมียม หรือการใส่ปูนขาว เพื่อปรับปรุงดิน

- ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม

- ควรสร้างภาคีร่วมจัดการแก้ปัญหการปนเปื้อนสารเคมี

- ควรมีเจ้าภาพใหญ่ที่เป็นหลักในการจัดการปัญหา เช่น คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยตั้งคณะทำงานเพื่อรวมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยแก้ปัญหา

เสนอให้ สกว. จัดเสวนาใหญ่ โดยเชิญหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหการปนเปื้อนสารเคมี ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ศาลฎีกา ศาลปกครอง เพื่อมาหารือร่วมกันถึงแนวทางการแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

6. การประชุมเชิงวิชาการเพื่อนำเสนอร่างผลการศึกษา

โครงการ “ข้อเสนอแนวทางการประเมินสถานการณ์การปนเปื้อนสารประกอบอินทรีย์

ระเหยในน้ำใต้ดิน บริเวณชุมชนรอบพื้นที่อุตสาหกรรม จ.ลำพูน”

วันจันทร์ที่ 5 กุมภาพันธ์ 2550 ณ ห้องประชุม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อม
2. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร.พิชญ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผศ.ดร.ฟองสวาท สุวคนธ์ สิงหราชราพันธ์	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. ดร.ศตวรรษ แสนทน	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. ดร.สุนันทา ว่างานต์	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. รศ.ดร.นพ.พงศ์เทพ วิวรรณเดชะ	คณะแพทยศาสตร์ ม.เชียงใหม่
9. รศ.ดร.เรณู สุขารมณ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
11. คุณนิสา แก้วแกมทอง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
12. คุณมีศักดิ์ มิลินทพิสมัย	งานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
13. คุณพีระพงษ์ สุนทราคะหะ	ส่วนงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
14. ดร.แฟรดา มาเหล็ก	ส่วนงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
15. คุณอารีรัตน์ จากรกุล	ส่วนงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
16. คุณศิริชัย ไพโรจน์บริบูรณ์	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
17. คุณณัฐนิช ศิริกุล	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
18. คุณสุเมธา วิเชียรเพชร	สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ
19. ดร.จันทรา ทองคำเกา	สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20. ดร.อรัญญา เฟื่องสวัสดิ์	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

21. รศ.ดร.จินต์ อโณทัย	คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
22. คุณงามวัลย์ ทศนียนนท์	
23.ดร.นลินี ศรีพวง	สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค
24. คุณสุทธิ ดันดีพิสิฐกุล	สำนักเทคโนโลยีน้ำและการจัดการมลพิษโรงงาน
25. ผศ.ดร.ฉลองขวัญ ตั้งบันลือกาล	ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
26. คุณอุษา บุญญเลิศนรินทร์	สถาบันธรรมรัฐฯ
27. คุณสกุลวัลย์ มะนะโส	สถาบันธรรมรัฐฯ

- ทีมวิจัยนำเสนอผลการศึกษาโครงการ“ข้อเสนอแนวทางการประเมินสถานการณ์การปนเปื้อนจากสารประกอบอินทรีย์ไอระเหยในน้ำใต้ดิน กรณีตัวอย่าง บริเวณชุมชนรอบพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน” โดย ผศ.ดร.ฟองสว่าง สุวคนธ์ สิงหราชวรพันธ์ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อประเมินระดับการปนเปื้อนของสาร VOCs ในน้ำใต้ดิน และคาดการณ์เบื้องต้นถึงโอกาสที่จะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน รวมทั้งเสนอแนวทางการประเมินสถานการณ์การปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำใต้ดิน และ กระบวนการพิสูจน์ความเสียหาย โดยทำการศึกษาเฉพาะบริเวณรอบนอกพื้นที่อุตสาหกรรม ผลการศึกษาตรวจตรวจพบสาร VOCs จากบริเวณที่เก็บตัวอย่าง โดยเฉพาะพื้นที่หอพักเอสพีตรวจพบสารคลอโรฟอร์มเป็นปริมาณค่อนข้างสูง ส่วนบริเวณบ้านคอกวัวพบสาร VOCs หลายชนิด เช่น TCE พบว่ามีค่าต่ำกว่าค่ามาตรฐานเพียงเล็กน้อย เมื่อทำการทดลองซ้ำเพื่อยืนยันผลอีกครั้งในการเก็บตัวอย่างน้ำครั้งที่สาม ตรวจพบสาร VOCs เพิ่มขึ้นในพื้นที่วัดสันป่าฝ้าย วัดประตูโขง วัดสันปูเลยด้านหลัง วัดฮ่อมม่วง หอพักเอสพี วัดสันปูเลยซอย 2 และบ้านเหล่า

สำหรับผลการศึกษาโครงการ “แนวทางการประเมินผลกระทบต่อด้านสุขภาพจากการได้รับสารอินทรีย์ระเหย กรณีนิคมอุตสาหกรรม จ.ลำพูน” โดย รศ.ดร.นพ.พงษ์เทพ วิศวกรรมเดช และ รศ.ดร.เรณู สุขารมณ์ ทำการตรวจเลือดของของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง แต่ยังไม่พบความผิดปกติ หรืออาการของโรค

- ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม

ควรศึกษาเพิ่มเติมโดยกำหนด control point และ control group เปรียบตัวเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของการปนเปื้อน และควรมีการตั้ง reference point เพื่อตรวจสอบว่าปัญหามาจากการนิคมหรือไม่

การศึกษาผลด้านสุขภาพ อาการของโรคที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ไม่สามารถบอกได้แน่ชัดว่ามีสาเหตุมาจากสารอินทรีย์ไอระเหย และควรศึกษาเพิ่มเติมโดยการวัดความเสี่ยงของการเกิดมะเร็ง

ควรประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผลกระทบจากการปนเปื้อนของสาร
คลอโรฟอร์ม

ควรใช้เงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการปนเปื้อนในดินและน้ำใต้ดินในกรณีฉุกเฉิน โดย
การปรับปรุงกฎหมายใน พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมฯ 2535 เพื่อให้สามารถนำเงินมาเพื่อใช้แก้ปัญหาได้
สะดวก และรวดเร็วขึ้น

ขณะนี้กรมทรัพยากรน้ำบาดาล อยู่ระหว่างดำเนินการฟื้นฟูน้ำใต้ดินในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อน
โดยนำร่องที่ จ.นครราชสีมา กรณีเจนโก้ และได้ให้ทุนสนับสนุน อ.ฟองสวาท ทำการศึกษาต่อที่นิคม
ภาคเหนือ จ.ลำพูน

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาแหล่งที่มาของการปนเปื้อนน้ำ
ใต้ดิน และหาขอบเขตการแพร่กระจายของการปนเปื้อนที่เกิดขึ้น

7. การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกระทรวงคลังและผอ.กองทุนสิ่งแวดล้อม เรื่อง “เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และการปรับบทบาทหน้าที่ของกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อ ป้องกันและแก้ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำใต้ดิน”

วันอังคารที่ 13 กุมภาพันธ์ 2550

ณ ห้องประชุม สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผู้แทนกระทรวงการคลังนำเสนอในที่ประชุมว่า กระทรวงคลังมีแผนดำเนินงานโครงการ จัดทำร่างกฎหมายพ.ร.บ.ภาษีสิ่งแวดล้อม โดยจัดเก็บภาษีจาก product charge, pollution tax, พันธบัตรสิ่งแวดล้อม (performance bond) และ ภาษีสารเคมี(กำหนดเฉพาะสินค้าหรือสารเคมีบาง รายการ) หลักการ คือ มอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้จัดเก็บ และนำเงินมาไว้ที่คลัง จากนั้นจึง ear mark เข้ากองทุนสิ่งแวดล้อม และทุกหน่วยงานสามารถนำเงินไปใช้ได้หากเป็นเรื่อง เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการตั้งอนุกรรมการกองทุนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่อนุมัติเงิน

นอกจากนี้ กระทรวงคลังมีแนวคิดจัดทำกองทุนในระดับจังหวัด โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บค่าธรรมเนียม

ที่มวิจยนำเสนอ (ร่าง) การปรับปรุง พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมฯ 2535 ดังนี้

-**มาตราแรก (preamble)** เจ้าพนักงานสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นควรให้เป็นระดับจังหวัด ในการกำกับดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ไม่ควรอยู่ในระดับตำบล หรือ อำเภอ ซึ่งเล็กเกินไป

-**หมวดที่ 2 เรื่องกองทุนสิ่งแวดล้อม**

แทรกมาตราย่อยระหว่างมาตรา 22 และ 23

มาตรา 22

มาตราย่อย 1. ส่วนการเก็บค่าธรรมเนียม และภาษีสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรูปแบบของแหล่งที่มาของเงินหลายทาง เช่น

ก. ค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ (product charges)

ข. ค่าธรรมเนียมบรรจุภัณฑ์ (packaging taxes)

ค. เงื่อนไขการถือพันธบัตรสิ่งแวดล้อม (performance bond) สำหรับโรงงานหรือสถานประกอบการ บางประเภทที่ระบุในกฎกระทรวงที่มีความเสี่ยงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง

มาตราย่อย 2. ส่วนกิจกรรม Buy-back and Refund (กองทุนรับซื้อคืน พวกขยะอันตรายและไม่อันตราย)

มาตรา 23

เพิ่มมาตรา ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และค่าใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องมลพิษ ให้เป็นรายได้ระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น

-**หมวดที่ 8 เรื่องการควบคุมมลพิษ**

ส่วนที่ 7 มาตรา 80 (เรื่องการตรวจสอบและการควบคุม) Information Disclosure และให้อำนาจ monitoring ให้กับ หน่วยงานกำกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นในระดับจังหวัด

เพิ่มมาตรา ที่จะลด conflict of interest กรณีพิพาทระหว่างชุมชนกับโรงงานประกอบการ ควรมีคณะอนุญาโตตุลาการด้าน สิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เพื่อทำ conflict resolution แก้ปัญหา conflict ระหว่างชุมชน กับโรงงาน ทำหน้าที่รับเรื่อง ร้องเรียน และไกล่เกลี่ยโดยจัดให้อยู่บนโต๊ะเจรจา จุดประสงค์เพื่อให้โรงงานอายุ และสามารถเปิดเผยข้อมูลได้ เป็น public information เพื่อง่ายต่อการพิจารณาคดีเมื่อส่งเรื่องฟ้องศาล แต่ไม่ได้มีหน้าที่พิจารณาคดีแทนศาล

-**ส่วนที่ 8 (เรื่องค่าบริการ และค่าปรับ)**

เพิ่มมาตรา เรื่องมาตรการอุดหนุน และการให้รางวัล เช่น การให้รางวัลธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อมภายในโรงงาน

- ข้อเสนอแนะต่อเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำใต้ดิน

คณะวิจัยควรเสนอการปรับปรุงกฎหมายในพ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมฯ 2535 เพื่อรองรับกฎหมายพ.ร.บ.ภาษีสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2554

ควรเพิ่มรายละเอียดเรื่องช่องทางเงินเข้า-ออก โดยกำหนดเป็นข้อบังคับในกฎหมายเพื่อให้มีความชัดเจน และควรกำหนดว่าหน่วยงานใดควรนำไปปฏิบัติ

การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมควรเก็บเงินไว้ที่กระทรวงคลังแล้วค่อยมอบอำนาจให้กับหน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ

สำหรับการแก้ปัญหาในกรณีเร่งด่วนมีช่องทางที่จะใช้เงินกองทุนสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 23-24 ซึ่งเป็นเงินช่วยเหลือสำหรับกิจการที่ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม น่าจะนำเงินไปใช้แก้ปัญหาได้

กรณีค่าพันธบัตรสิ่งแวดล้อม (performance bond) ควรเพิ่มเติมรายละเอียดเรื่องวิธีการจัดเก็บ เช่น หน่วยงานใดควรเป็นผู้ออกพันธบัตร และจัดเก็บอย่างไร นอกจากนี้ควรอธิบายเพิ่มเติมเรื่องของการให้ดอกเบียกรณีโรงงานที่ไม่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม

8. การประชุมเพื่อนำเสนอผลการศึกษา

โครงการ “ข้อเสนอทางเลือกของมาตรการการป้องกันและฟื้นฟูความเสียหายจากการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน”

วันพฤหัสบดีที่ 8 มีนาคม 2550 เวลา 13.30-16.30 น. ณ โรงแรมเดอะทวินทาวเวอร์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. อ.พนัส ทัศนียานนท์	ที่ปรึกษารัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
5. ผศ.ดร.วราเวศม์ สุวรรณระดา	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. ดร.พิชญ์ รัชฎาวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. คุณโสภณ ตะติโชติพันธุ์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
9. รศ.ดร.อดิศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์
10. ผศ.ดร.เรวดี โรจนกนันท์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
11. ดร.อักษรา พงษ์วิวิทยา	ภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. ผศ.อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
13. รศ.ดร.สกนธ์ วัชรวิวัฒนา	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
14. คุณธิดิวิฑูฒิ คชสารศีล	WWF ประเทศไทย
15. ดร.วิจารณ์ สีมาฉายา	ฝ่ายคุณภาพสิ่งแวดล้อมและห้องปฏิบัติการ กรมควบคุมมลพิษ
16. ดร.อรนุช หล่อเพ็ญศรี	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
17. ดร.อรัญญา เฟื่องสวัสดิ์	ส่วนฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
18. คุณปรีชา ฉัตรสันติประภา	กรมวิชาการเกษตร
19. คุณมีศักดิ์ มีลินทพิสมัย	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
20. คุณฝ้ายคำ หาญณรงค์	กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
21. ดร.อัจฉรา อัครวิกุลชัย	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ม.มหิดล
22. ผศ.ดร.ฟองสวาท สุวคนธ์ สิงหราชราพันธ์	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
23. ดร.ศรัณย์ เตชะเสน	ภาควิชาวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. คุณเย็นฤดี วงศ์พุ่ม	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
25. คุณยุวดี คาดการณ์ไกล	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

26. นายครรชิต คุรุรัตน์พันธ์ กองโรงงานกำจัดมูลฝอย สำนักสิ่งแวดล้อม
27. คุณปารวี สีโนรัตน์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
28. ดร.อัฉริ ชไตน์มีลเลอร์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
29. คุณธิดิวัจน์ วิสารรัตน์ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์
30. คุณพรเพ็ญ มีทองมูล สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
31. นางศิริลักษณ์ มีนะกะนิษฐ์ ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
32. ดร.อาภา หวังเกียรติ วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ ม.รังสิต
33. คุณอัญชลี ยิ่งทวีสิทธิกุล สำนักเทคโนโลยีน้ำและการจัดการมลพิษโรงงาน
กรมโรงงานอุตสาหกรรม
34. คุณศิริชัย ไพโรจน์บริบูรณ์ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
35. คุณโชติ ตราชู สำนักการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล
กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
36. คุณดวงกมล คล้ายคลึง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
37. คุณมณีขวัญ จันทระร สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
38. คุณศิริลักษณ์ ทักษนารมย์ สำนักงาน กปร
39. คุณสันติ บุญประคับ สำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักนโยบายและแผน
40. นางสาวสุภาวีนี นิลเขต สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
41. คุณอภิชาติ ผลเกิด สำนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร
กรมส่งเสริมการเกษตร
42. คุณพัทธนันท์ ดาริน สำนักจัดการกากของเสียอันตราย กรมควบคุมมลพิษ
43. คุณจิตติศักดิ์ เปรมมณี สำนักทรัพยากรแร่ กรมทรัพยากรธรณี
44. นายรัตน์ เลี้ยงสกุล สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
45. ดร.อรทัย ศุกริพงษ์ สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน
46. นายธงชัย ไบตระกูล สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร
47. คุณสงกรานต์ ป็องบุญจันทร์ โครงการนิทรรศรสิ่งแวดล้อม
48. คุณสุภาภรณ์ มาลัยทอง โครงการนิทรรศรสิ่งแวดล้อม
49. ผศ.บุญยง โล่ห์วงศ์วัฒน์ ศูนย์บริการเทคโนโลยีน้ำบาดาล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
50. คุณเอกจำเรียม จันท์ดี กองนิติการ กรมโรงงานอุตสาหกรรม
51. คุณธีรินทร สุขสวัสดิ์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
52. ดร.ชเนศร์ สีหะบุตร คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ม.มหิดล
53. คุณนิสา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต

54.นายแพทย์วีระ บูรณวิจารณ์	สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติ
55.คุณเอกรัช ชุงน้อย	สมาคมวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
56.คุณเชวง จา	กลุ่มอุตสาหกรรมเคมี สมาอุตสาหกรรม
57.คุณณัฐวดี แมนเมธี	สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย
58.คุณอุบลวรรณ สิทธิธรรม	สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ
59.คุณวีรพล เพชรานนท์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
60.คุณมุกดา จารีศรีพันธ์ุ	กรมทรัพยากรธรณี
61.คุณสุชาดา ศรีไพโรจน์ธิกุล	กรมทรัพยากรธรณี
62.คุณฉลองขวัญ ตั้งลือพล	คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ม.มหิดล
63.คุณบุญฤกษ์ งามมบ	สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

เปิดประชุมเวลา 13.30 น.

1.การนำเสนอผลการศึกษา

- การวิเคราะห์อุปสรรคของการจัดการมลพิษในภาพรวม โดย ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย โดยอาศัยการวิเคราะห์จาก 4 กรณีศึกษา พบว่าอุปสรรคด้านการจัดการมลพิษมีสาเหตุเนื่องมาจากระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมขาดความมีเอกภาพ ไม่มีเจ้าภาพโดยตรง ขาดประสิทธิภาพ และขาดธรรมาภิบาล ซึ่งหากพิจารณาถึงภารกิจหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหา มลพิษ (function) ที่หน่วยงานหรือองค์กรต้องรับผิดชอบซึ่งต้องทำให้เกิดขึ้นให้ครบทั้งขบวนการ มีดังนี้

1. มาตรการป้องกัน ซึ่งรวมถึงการออกใบอนุญาตประกอบกิจการหรือโครงการที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา การมีมาตรฐาน การรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตลอดจนมาตรการที่จะให้เกิดความรับผิดชอบต่อปัญหา เช่น soil audit
2. การตรวจสอบการทำงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลของแหล่งก่อมลพิษ
3. การค้นพบหรือยืนยัน (identify) ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมี ซึ่งจะต้องมีทั้งการสำรวจแหล่งมลพิษอย่างเป็นระบบ และการเข้าไปตรวจสอบกรณีร้องทุกข์ต่างๆ
4. มาตรการการแก้ปัญหา ซึ่งมีทั้งระยะสั้น คือบำบัดฟื้นฟูแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า ตลอดจนการมีกองทุนเยียวยาและช่วยเหลือเป็นหลักประกันการแก้ปัญหาในระยะยาว
5. กระบวนการยุติธรรม ที่จะต้องทำให้หลักผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบ (PPP) มีประสิทธิภาพ ตลอดจนลดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรม
6. การติดตามประเมินผลและเฝ้าระวังหลังเกิดปัญหา ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่
7. การสร้างฐานข้อมูลและการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งจะไปโยงกับการตรวจสอบการทำงาน ซึ่งในการทำให้เกิดขึ้นทั้งกระบวนการ สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ เงื่อนไขของการมีธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริบทของสังคมไทยในทุกระบบของการจัดการปัญหาดังกล่าว

ประเด็นหลักสำคัญของปัญหาธรรมชาติที่เกิดขึ้น ในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวม ยังขาด การคานและถ่วงดุลอำนาจ การมีแรงจูงใจที่เหมาะสมและสามารถเอาผิด รวมทั้งการชดเชย ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน และการมีข้อมูลที่สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ การสร้างองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และค้นหาข้อมูล โดยมี ส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนให้หน่วยงานเข้ามามีบทบาท ทำให้การเข้าไปตรวจสอบการ แก้ปัญหา หรือระบบการถ่วงดุลอำนาจทำได้ยากขึ้น การป้องกันการทุจริต การทำให้ระบบมี ประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการลดต้นทุนหรือการสูญเสีย (transaction costs) ในการดำเนินนโยบาย และดำเนินการจัดการต่างๆ และการนำเครื่องมือด้านเศรษฐศาสตร์ และการจัดการมาช่วย และการ ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึก อีกทั้งการสร้างหลักประกันให้เกิดความมั่นใจในการ กระทำที่เหมาะสม

- **ข้อเสนอแนะด้านสถาบัน/องค์กร โดย รศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ**

มีข้อเสนอแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ มาตรการระยะยาว และมาตรการระยะสั้น โดยที่ในระยะยาว ต้องแก้ปัญหาทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น/พื้นที่

- ระดับชาติ มี 2 แนวทาง

แนวทางที่ 1 จัดตั้งองค์กรในลักษณะองค์กรมหาชน “องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” มี องค์ประกอบของตัวแทนประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่กรณีหากมีปัญหามลพิษ สิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมที่หน่วยงานรัฐเกี่ยวข้องไม่สามารถดำเนินการได้ identify แหล่งกำเนิดของ ปัญหามลพิษ และทำหน้าที่แทนพนักงานสอบสวนในการรวบรวมหลักฐานและตรวจพิสูจน์

แนวทางที่ 2 ปรับโครงสร้างทางอำนาจของหน่วยงานที่มีอยู่เดิม โดยปรับหน่วยงานของ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและกระทรวงอุตสาหกรรมให้มีความเป็นเอกภาพ

- ระดับท้องถิ่น/พื้นที่ เสนอการจัดตั้ง องค์กรกึ่งตุลาการด้านสิ่งแวดล้อม (Tribunal) ซึ่งเป็น คณะกรรมการในรูปแบบที่ทำหน้าที่กึ่งศาล ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคต่างๆ หน่วยงาน ภาครัฐ ประชาชน ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับโรงงานอุตสาหกรรม จะทำเช่นนั้น ได้ นั้น ภายใต้ในองค์กรต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยทำหน้าที่รับเรื่องทั้งหลายที่เป็นเรื่อง ทุกข์ร้อนของผู้เสียหายหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งต้องกำหนดวิธีพิจารณาคดี และ มาตรฐานให้เป็นไปตามหลักสากลเหมือน EPA รวมถึงในการดำเนินกิจกรรมอุตสาหกรรมหาก ต้องการให้ยั่งยืน ต้องดูเรื่องทิศทางในการดำเนินกิจกรรมและเน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไข ปัญหา ซึ่งจะต้องเพิ่มกระบวนการในการติดตามตรวจสอบให้เข้มงวดติดตามตรวจสอบ หน่วยงาน ที่ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งรวมทั้งจังหวัด ท้องถิ่น และการนิคม

- **ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐศาสตร์ โดย ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ ผศ.ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา** มีข้อเสนอแนะใน 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก จัดตั้งกองทุนเฉพาะ เนื่องจากความล่าช้าในการเข้ามาแก้ไขปัญหาของภาครัฐ และปัญหาด้านงบประมาณ เช่น การชดเชยผู้เสียหายในกรณีแม่ตาว ค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนย้ายที่ยัง หาผู้รับผิดชอบไม่ได้

แนวทางที่ 2 จัดหาแหล่งรายได้ให้เพียงพอโดยปรับบทบาทกองทุนสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำเงินมาใช้กรณีฉุกเฉิน รวมทั้งการหาเงินเข้ากองทุนซึ่งจำเป็นต้องมีทั้งส่วนที่มาจากภาครัฐ (ภาษี) ผู้ก่อมลพิษ (ค่าเสียหายที่ฟ้องร้องได้) และกิจการที่มีความเสี่ยงในการก่อมลพิษ (เงินมัดจำหรือ Performance Bond) โดย การกำหนดเงื่อนไขให้ (แก่โครงการลงทุน/โครงการพัฒนา) ต้องวางเงินจำนวนหนึ่งไว้กับรัฐ (หรือสังคม) กล่าวจำเพาะเจาะจงคือให้ซื้อพันธบัตรสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล ทำนองเดียวกับ “มัดจำ” หรือ “ค่าประกันความเสียหาย” โดยมีเงื่อนไขจะคืนเงินให้พร้อมกับดอกเบี้ยย

- **ข้อเสนอด้านกฎหมาย** โดย นายโสภณ ตะติโชติพันธ์ และนายวิพล กิติทัศนาศรัย

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงด้านกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

- มาตรการระยะสั้น เรียงลำดับความรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายให้ชัดเจนเพื่อสร้างบรรทัดฐานทางกฎหมาย สร้างสภาพที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและกำกับให้ส่วนราชการทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์สาเหตุการปนเปื้อน

- มาตรการระยะกลาง ปรับระบบรองรับทางกฎหมายให้ user-friendly ปรับบทบาทนิติบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุม รัดกุม smart regulation ยับยั้งการพัฒนาระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม

- มาตรการระยะยาว จัดระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อม (สังคยานาประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม) กำหนดให้มีหลักการกฎหมายใหม่ด้านสิ่งแวดล้อม และปรับปรุงหลักการกฎหมายเดิม เช่น ปรับปรุงหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดตามมาตรา 96 พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม ปรับปรุงกองทุนสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงการศึกษารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพิ่มหลักการฟ้องคดีกลุ่ม (Class Action) เพิ่มหลักการการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมโดยประชาชน (Citizen suit) และนำมาตรการเสริม ตามหลักการประกันความรับผิดชอบบุคคลที่สามมาใช้ (หลักประกันความผิด)

- **ข้อเสนอด้านสิ่งแวดล้อม** โดย ดร. พิชญ รัชฎาวงศ์

ปัญหาที่เกิดขึ้นของการพิสูจน์หลักฐานทางสิ่งแวดล้อม เช่น มีหลายหน่วยงานเกินไป ทำงานเดียวกันอำนาจตามกฎหมายในการเข้าพื้นที่เพื่อตรวจสอบ วิธีการเก็บ รักษา วิเคราะห์ ตัวอย่างที่ทำไม่เหมือนกัน ขาดความแม่นยำในการวิเคราะห์ ความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังขาดองค์กรกลางที่เป็นที่ยอมรับทั้งจากเอกชน รัฐบาล และต่างประเทศ

มีข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยควรที่จะจัดตั้งองค์กรกลางที่เป็นที่ยอมรับทั้งจากเอกชน รัฐบาล และต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่กำหนดและประเมินมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับประเทศ กำหนดและประเมินวิธีการเก็บ รักษา และวิเคราะห์ตัวอย่าง พร้อมกับกระบวนการการทำ QA/QC ที่ถูกต้อง-ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตรวจสอบและ/หรือวางกระบวนการในการตรวจสอบห้องปฏิบัติการ และอธิบายเหตุและผล ตลอดจนที่มาของค่ามาตรฐาน ตลอดจนวิธีการต่างๆในการวิเคราะห์แก่หน่วยงานทางกฎหมายเพื่อพิสูจน์คดีทางศาล

- **ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม**

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรเพิ่มเติมประเด็น ดังนี้

เห็นด้วยกับการจัดตั้งองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม และควรทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ ส่วนกรณีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมควรเสนอข้อดี-ข้อเสีย และควรมีหน่วยงานกลางคอยกำกับดูแล

กระบวนการพิสูจน์หลักฐานควรมีการเสนอแยกประเภท point source หรือ non-point source ให้ชัดเจน และควรมีวิธีการจัดทำ NPL ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย นอกจากนี้ควรปรับปรุงและพัฒนาายกระดับมาตรฐานและคุณภาพของห้องปฏิบัติการเพื่อให้มีความเชื่อถือได้เป็นสากล และควรมีแผนการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและเป็นแผนระยะยาว

วิเคราะห์ในเชิงสถาบันให้มีความชัดเจนขึ้นเพื่อหาข้อสรุปที่เป็นรูปธรรมเพื่อการแก้ปัญหา และควรเพิ่มข้อเสนอเรื่อง environmental health ซึ่งจะนำไปสู่การนำไปใช้ติดตามตรวจสอบในอนาคตด้วย

เพิ่มเติมข้อเสนอการเปิดเผยข้อมูล (information management) เช่น การเปิดเผยข้อมูลระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ข้อดี ข้อเสียของการใช้สารเคมีจากการประกอบการอุตสาหกรรม เป็นต้น

เพิ่มข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมให้ชัดเจนในกรณีผาแดง เช่น จัดทำ Zoning เพื่อหาข้อสรุปว่าพื้นที่ตรงนั้นๆ ทำกิจกรรมได้บ้าง

เสนอประเด็นเรื่องกรอบระยะเวลาในการเสนอแนะมาตรการต่างๆ เพื่อให้สามารถกำหนดระยะเวลาในการดำเนินแก้ไขปัญหาได้ตามลำดับความสำคัญ และแสดงความเชื่อมโยงระหว่างมาตรการทุกด้านเข้าด้วยกัน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้

เห็นด้วยกับข้อเสนอการจัดตั้งหน่วยงานกลาง ที่มี QA-AC เพื่อกำกับดูแล บำบัดฟื้นฟู และควรมี NPL เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาการปนเปื้อน

เพิ่มเติมมาตรการการป้องกันในข้อเสนอด้านกฎหมาย ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. เนื้อหา เช่น มาตรการ การจูงใจ การสร้างภาษี การเฝ้าระวัง

2. โครงสร้าง ควรปรับปรุงให้ครอบคลุมทุกๆ ด้านทั้ง เรื่องนโยบาย การจัดการ การบังคับใช้ การป้องกันและแก้ปัญหา

3. การบังคับใช้ ที่จะต้องนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรเพิ่มความรับผิดชอบ

ผิดทางแพ่ง